

Nr 303.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49; givna Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

Statsregleringen har under senare år karakteriserats av att riksstaterna, sådana de ursprungligen faststälts av riksdagen, senare regelbundet kompletterats med tilläggsstater, över vilka reglerats uppkomna merkostnader och överskridanden men även anvisats anslag för nya ändamål.

Jämväl under den tid som förflutit efter fastställandet av nu löpande statsreglering ha från myndigheterna inkommit framställningar om äskande av medel på tilläggsstat. Vissa anslagsäskanden avse ändamål, vilkas tillgodoseende icke ansetts kunna anstå. Anslagsäskandena böra föreläggas årets riksdag vid dess höstsession i en sammanfattande proposition. Därjämte föreligga vissa frågor, som icke förutsätta anslagsäskande men vilka böra

anmälas för riksdagen i förevarande sammanhang. Anslagsäskandena och övriga frågor ha tidigare denna dag anmälts. En sammanställning av de beslut om förslag till riksdagen, vilka Kungl. Maj:t därvid på hemställan av vederbörande föredragande enligt bilagda utdrag av statsrådsprotokollet (*bil. 1—13*) fattat, torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende (*bihang*).

Av sammanställningen framgår, att å tilläggsstat äskas anslag å driftbudgeten med sammanlagt 7,4 miljoner kronor och å kapitalbudgeten med 4,6 miljoner kronor. Av förstnämnda belopp avse 3 150 000 kronor ett anslag till ökning av drivmedelslagringen för försvaret och 3 035 000 kronor anslag för avskrivning av vissa investeringar. Av anslagen å kapitalbudgeten avse 2,5 miljoner kronor anordnande av lokaler för handels- och industrikommisionerna och 1,5 miljoner kronor fiskerilånefonden.

Chefen för finansdepartementet hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna de förslag, om vilka Kungl. Maj:t enligt bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag (*bil. 1—13*) fattat beslut.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Grass.

Bilaga 1.

Egentliga statsutgifter.

Fjärde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

T. f. chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Quensel, anmäler under försvarsdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 och anför därvid följande.

C. Försvarskrafterna.

Marinen.

[1.] 68 a. **Marinen: Ökning av drivmedelslagringen, reservationsanslag.** I skrivelse den 8 oktober 1948 har marinförvaltningen gjort framställning om medel för anskaffning av pannbrännolja för marinen för inlagring i den under byggnad varande oljelagringsanläggningen vid Flaxenvik, där marinen skulle få disponera viss del av lagringsutrymmet. Kostnaderna för erforderlig kvantitet olja ha beräknats till 3 150 000 kronor. Anläggningen beräknas kunna tagas i bruk under december innevarande år. Med anledning härav har marinförvaltningen, såvitt nu är i fråga, hemställt om förslag till riksdagen om ett tilläggsstatsanslag om 3 150 000 kronor.

Föredraganden. Vid avvecklingen av den förstärkta försvarsberedskapen såldes vissa kvantiteter drivmedel, som lagrats för försvarets behov, främst sådana som inlagrats i förhyrda, icke bombsäkra drivmedelsanläggningar. De överskott av kontanta medel som till följd av dylik försäljning uppkommo å diversemedelstitlar för drivmedelsförråd ha tagits i anspråk för statsregleringen. Sålunda ha vid utgången av budgetåren 1945/46 och

1946/47 av förefintliga behållningar å marinens förrådstitel för drivmedel tillhopa i runt tal 12,2 miljoner kronor tillförts förslagsanslag till avveckling av beredskapen. Marinförvaltningen hade velat reservera dessa medel för den anskaffning av drivmedel, som bleve erforderlig i samma mån som bombsäkra drivmedelsanläggningar färdigställdes i enlighet med ett då framlagt utbyggnadsprogram. Det bedömdes emellertid vid den tidpunkt, då frågan var aktuell, komma att dröja flera år, innan en lagerökning på detta sätt kunde komma till stånd, varför det ansågs olämpligt ur budgetsynpunkt att reservera medlen. Det förutsattes därvid, att den lagerökning som i mån av tillgång på anläggningar borde ske skulle finansieras av för ändamålet anvisade riksstatsanslag.

Då möjlighet nu yppats till ökning av den bombskyddade inlagringen av drivmedel för marinen, anser jag, att medel för ändamålet böra äskas av riksdagen. Den kvantitet olja, varom här är fråga, betingar ett anskaffningsvärde av 3 150 000 kronor. Jag föreslår, att ett anslag om detta belopp äskas på tilläggsstat till innevarande budgetårs riksstat. Enligt vad marinförvaltningen uppgivit kunna möjligheter förefinnas att för marinen ta i anspråk större del av lagringsutrymmet i anläggningen i Flaxenvik än här förutsatts. Om så kan ske, torde framställning framdeles få göras till riksdagen om medel till ytterligare lagerökning inom ramen för den planerade totala kvantiteten beredskapslagring av drivmedel för marinen.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinen: Ökning av drivmedelslagringen* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 3 150 000.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Erland Kock.

Bilaga 2.

Egentliga statsutgifter.

Femte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

T. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Danielson, anmäler här- efter under socialdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

B. Socialstyrelsen med dithörande verksamhet samt arbetsdomstolen.

[1.] 37 a. Inköp av Bistaborgs ungdomsvårdsskola, *reservationsanslag*. I propositionen 1948: 214 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att godkänna av chefen för socialdepartementet föreslaget förstatligande fr. o. m. den 1 januari 1949 av den av stiftelsen Drottning Sophias skyddshem ägda Bistaborgs ungdomsvårdsskola. Statsutskottet (utlåtande nr 209) tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag. Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen (skr. nr 408).

Förhandlingar angående villkoren för statens övertagande av Bistaborgsskolan ha sedermera förts, varvid kronan företrätts av särskilda av Kungl. Maj:t utsedda förhandlingsmän (expeditionschefen i finansdepartementet H. Klackenbergs, ordförande, samt byråchefen i socialstyrelsen T. Eriksson och expeditionschefen i inrikesdepartementet E. Montell).

Förhandlingsmännen ha med skrivelse den 30 september 1948 överlämnat ett mellan dem och stiftelsen, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, upprättat köpekontrakt, enligt vilket stiftelsen till staten försäljer Bistaborgsegendomen (fastigheterna Bista 4° och 4^{is} i Kalmar socken) med byggnader och stiftelsen tillhöriga inventarier för en köpesumma av 423 000

kronor, varav 375 000 kronor anses belöpa å fastigheterna. Köpeskillingen skall enligt kontraktet gäldas på det sättet, att stiftelsen *dels* befrias från skyldigheten att återbetala det statslån å 123 000 kronor, som stiftelsen erhållit enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 maj 1938, *dels ock* erhåller 300 000 kronor senast en månad efter det avtalet godkänts av Kungl. Maj:t. Därest köpeskillingen icke erlægges vid tillträdet — den 1 januari 1949 — skall å 300 000 kronor gäldas ränta efter 3 procent fr. o. m. tillträdesdagen.

Enligt kontraktet skall staten övertaga stiftelsens förpliktelser mot de vid skolan nu anställda ordinarie lärarinnorna samt ersätta stiftelsens förluster å skolans drift under åren 1947 och 1948.

Förhandlingsmännen upplysa, att de anlitat två sakkunniga för uppskattning av anläggningens byggnads- och jordbruksvärden m. m., nämligen arkitekten B. Jonson, som brukar biträda socialstyrelsen vid behandling av byggnadsfrågor vid ungdomsvårdsskolorna, och domänintendenten i Stockholms m. fl. län K. B. M. Skjöldebrand. Dessa hade uppskattat anläggningens nuvärde, inberäknat inventarier, till 466 500 kronor, därvid värdet av inventarierna upptagits till 49 500 kronor och det egentliga jordbruks- och trädgårdsvärdet till 32 500 kronor. Av stiftelsen anlidade sakkunniga hade uppskattat egendomens värde ur jordbruks- och anstaltssynpunkt till 532 566 kronor.

Förhandlingsmännen ha vidare anfört, att stiftelsen under förhandlingarna förklarat sig avstå från av densamma tidigare framställt krav på inlösen från statens sida jämlikt mellan staten och stiftelsen gällande avtal men utbjudit anläggningen till förenämnda av stiftelsens sakkunniga uppskattade värde. Efter ytterligare förhandlingar hade stiftelsen avgivit nytt anbud, innefattande de villkor, som intagits i förenämnda preliminära köpekontrakt. Dessa villkor ansågo förhandlingsmännen för staten godtagbara.

Härefter ha förhandlingsmännen anfört bl. a. följande.

Villkoret angående statens övertagande av stiftelsens förpliktelser gentemot de två vid skolan anställda ordinarie lärarinnorna synes godtagbart med hänsyn till att dessa lärarinnor, enligt vad vi inhämtat, äga full behörighet till facklärarinnetjänst vid ungdomsvårdsskola. Ej heller har tvekan ansetts böra råda om att staten, i likhet med vad som skett under senare år, till stiftelsen utger ersättning för underskott å driften vid skolan under år 1947 och eventuellt underskott för år 1948. Enligt vunnen upplysning torde 1947 års förlust utgöra omkring 9 700 kronor. Därest underskott över huvud taget uppstår under år 1948, kan detta sannolikt beräknas uppgå till väsentligt lägre belopp. Frågan om medelsanvisning för täckande av sistnämnda förluster torde i sinom tid underställas Kungl. Maj:t av socialstyrelsen i samband med reglering av motsvarande underskott för andra ungdomsvårdsskolor.

Beträffande det stiftelsen tidigare lämnade statslånet å 123 000 kronor ha förhandlingsmännen nämnt, att lånet jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 22 juni 1939 till riksgäldskontoret angående reglering av kapitalbehållningen å fonden för låneunderstöd avskrivits i statens räkenskaper.

Socialstyrelsen har i avgivet yttrande tillstyrkt den av förhandlingsmännen föreslagna uppgörelsen.

Föredraganden. Jag har icke något att erinra mot de preliminärt avtalade villkoren för inköp av Bistaborgs ungdomsvårdsskola. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av Bistaborgs ungdomsvårdsskola* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 300 000.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Olof Särnmark.

Bilaga 3.

Egentliga statsutgifter.

Sjätte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.

Väg- och vattenbyggnadsverket.

[1.] De lokala vägnämnderna m. m. Vid vägväsendets förstatligande framfördes förslag om att gemensamma sammanträden med vägnämnderna i ett län skulle kunna anordnas. Det ansågs emellertid då, att sådana sammanträdens funktioner skulle kunna fyllas av länsvägnämnderna, i vilka ett läns samtliga vägnämnder blevo representerade. Utvecklingen har emellertid visat, att behov av dylika sammanträden föreligger för att skapa ökad kontakt på bredare bas mellan de lokala organen och den statliga vägorganisationen.

I överensstämmelse härmed har 1947 års utredning rörande decentralisering inom väg- och vattenbyggnadsverket i avgivet betänkande (SOU 1948: 18) föreslagit, att gemensamma sammanträden med länsstyrelsen, vägförvaltningen, länsvägnämnden och vägnämnderna hållas inom varje län. Som regel skulle dylikt sammanträde hållas varje år.

I de fall sådana gemensamma sammanträden komma att äga rum torde, därest riksdagen icke har något att erinra däremot, ersättning av statsme-

del få utgå till vägnämndernas ledamöter enligt de grunder, som angivas i 19 § lagen den 30 juni 1943 om vägnämnder och länsvägnämnder.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av vad sålunda anförts.

Vad departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Stig Salomonson.

Bilaga 4.

Egentliga statsutgifter.

Åttonde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE. KOCK.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne, anmäler här-
efter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden an-
gående egentliga statsutgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret
1948/49 samt anför därvid följande.

B. Arkiv, bibliotek och museer.

[1.] **Statens etnografiska museum: Avlöningar.** I avlöningsstaten för nämnda museum för innevarande budgetår är anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal uppförd med 43 800 kronor. Hos Kungl. Maj:t har *vetenskapsakademien* under åberopande av framställning av föreståndaren för museet anhållit, att nämnda anslagspost måtte för budgetåret 1948/49 få överskridas med 2 500 kronor för bestridande av ökade avlöningskostnader för tillfälliga visningsvakter vid museet. Till stöd för framställningen har framhållits att förslag till överenskommelse om avlöningsvillkoren för visningsvakterna vid bland annat etnografiska museet uppgjorts efter förhandlingar inför statens avtalsnämnd samt att nämnda förslag godtagits av museet under förutsättning av att medel för dess genomförande beviljades av Kungl. Maj:t.

Departementschefen. Jag erinrar om att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 juni 1948 anvisat 1 250 kronor från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter till bestridande av museets ökade kostnader för avlöning av visningsvakter under senare hälften av budgetåret 1947/48 vid genomförande

av nyssnämnda överenskommelse. Jag förordar, att icke-ordinarieposten för innevarande budgetår må för ifrågavarande ändamål överskridas med högst 2 500 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att den i avlöningsstaten för statens etnografiska museum upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal må för budgetåret 1948/49 överskridas med högst 2 500 kronor.

E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

[2.] 9 a. Uppsala universitet: Inredning av nybyggnaden för meteorologiska institutionen, *reservationsanslag*. Under rubriken Uppsala universitet: Engångsanslag för vissa vetenskapliga institutioner anvisades för budgetåret 1946/47 ett belopp av 316 000 kronor, varav 53 000 kronor till utrustning för meteorologiska institutionens nybyggnad i Uppsala. I sistnämnda belopp ingingo icke kostnaderna för möblering och fast inredning. För möblering ha 30 000 kronor beräknats under det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget å 78 000 kronor till Uppsala universitet: Engångsanslag för vissa vetenskapliga institutioner. För sådan fast inredning, bokhyllor i biblioteken, laboratoriebänkar m. m., för vilken medel icke beräknats under byggnadsanslaget, erfordras enligt en av professorerna H. Köhler och T. Bergeron uppgjord förteckning och kostnadsberäkning, vilken godtagits av *universitetskanslern*, ett belopp av i runt tal 57 000 kronor. Kanslern har i skrivelse den 5 mars 1948 hemställt, att anslag å detta belopp måtte anvisas.

Departementschefen. Jag biträder kanslerns förslag. Då byggnaden närmar sig sin fullbordan torde det erforderliga anslaget, 57 000 kronor, böra äskas å tilläggsstat för innevarande budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppsala universitet: Inredning av nybyggnaden för meteorologiska institutionen* å tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 57 000.

[3.] **Anskaffning av matematikmaskinutrustning.** Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 275 framlagda förslag beslöt 1947 års riksdag (skrivelse nr 373) dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för anskaffning av matematikmaskinutrustning inom en kostnadsram av 2 000 000 kronor, dels ock till Anskaffning av matematikmaskinutrustning för budgetåret 1947/48 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Ifrågavarande åtgärder grundade sig på ett av den s. k. *matematikmaskinutredningen* den 30 april 1947 avlämnat första betänkande med förslag till närmast erforderliga åtgärder för tillgodoseende av Sveriges behov av matematikmaskiner. I nämnda betänkande förordades, att en matematikmaskin för svenskt bruk skulle anskaffas genom inköp i utlandet, och att då sannolikhet föreläge att lämpligt inköpstillfälle kunde erbjuda sig inom den närmaste tiden principbeslut i ämnet borde fattas av 1947 års riksdag.

Vidare framgick av betänkandet, att utredningen avsåge att framdeles, i god tid innan en matematikmaskinanläggning blivit tillgänglig inom landet, avgiva förslag rörande anläggningens handhavande, samt att frågan om tillverkning inom landet av en matematikmaskin borde upptagas till fortsatt övervägande, därest det skulle visa sig, att matematikmaskinanläggning ej inom rimlig tid kunde anskaffas från utlandet. De preliminära undersökningar rörande möjligheterna att inom landet bygga en matematikmaskin, som utredningen företagit, hade givit vid handen att, trots de speciella svårigheter i skilda hänseenden, som vore förenade med ett inhemskt maskinbygge, det icke syntes i och för sig uteslutet, att ett dylikt bygge skulle kunna genomföras. Emellertid framhöll utredningen, att ett inhemskt maskinbygge sannolikt skulle innebära en icke önskvärd fördröjning av maskinanskaffningen utan att dröjsmålet skulle kompenseras av några fördelar i ekonomiskt hänseende. Ett förvärv från utlandet måste därför i olika avseenden vara att föredraga framför ett svenskt byggnadsprojekt.

I propositionen 1947: 275 anförde jag beträffande frågan om anskaffande av matematikmaskinutrustning bl. a. följande.

Då tillverkning av en maskin inom landet i nuvarande läge icke torde innebära någon ekonomisk fördel men däremot kan föranleda svårigheter i skilda hänseenden och sannolikt en icke önskvärd fördröjning av maskinanskaffningen, synes för närvarande ett förvärv från utlandet vara att föredraga framför ett inhemskt maskinprojekt. Skulle det visa sig icke möjligt att inom rimlig tid erhålla en matematikmaskin från utlandet, synes emellertid frågan om inhemsk tillverkning böra tagas under omprövning. Det principbeslut från riksdagens sida, vilket jag i nuvarande läge finner önskvärt, synes höra avse endast förvärv av en matematikmaskin från utlandet.

Med skrivelse den 2 juni 1948 har *matematikmaskinutredningen* till slutförande av sitt uppdrag överlämnat betänkande angående genomförande av beslutad anskaffning av matematikmaskinutrustning m. m.

Beträffande frågan om anskaffande av matematikmaskinutrustning från utlandet framhåller utredningen i sistnämnda betänkande, att utvecklingen hittills icke förlöpt så gynnsamt, som vid det föregående betänkandets avgivande kunde förutsättas. Orsakerna härtill vore flera. Sålunda torde man under krigets tryck ha vant sig vid en snabbhet i realiserandet av tekniskt-vetenskapliga projekt, som det numera, under fredliga förhållanden, ej varit möjligt att uppnå. Vidare hade man

funnit sig böra nedlägga ett synnerligen omsorgsfullt projekteringsarbete i syfte att få de nya maskinerna så ändamålsenliga och allsidigt användbara som möjligt. Slutligen torde också de tekniska svårigheterna i flera fall visat sig vara avsevärt större än man från början haft anledning förutsätta. En anskaffning av matematikmaskinutrustning från utlandet hade till följd härav ännu icke ifrågakommit, varför det av 1947 års riksdag lämnade be- myndigandet ännu ej tagits i anspråk.

Utredningen har därefter lämnat en kortfattad redogörelse för de i utförande stadda projekt till större elektronrörsmaskiner av allmännare slag, som för närvarande äro bekanta, beträffande vilken redogörelse torde få hänvisas till betänkandet. Sammanfattningsvis anför utredningen, att möjlighet att beställa en elektronrörsmaskin från utlandet föreligger på åtminstone fyra håll, alla i U. S. A. Samtliga dessa maskiner vore dock ännu långt från sin fullbordan. En bedömning av dem i rent tekniskt avseende och med avseende på de olika tillverkarnas möjligheter att inom utlovad tid genomföra en leverans vore därför ganska svår och torde kräva ingående studier på platsen.

Utredningen framhåller, att under tiden efter det föregående betänkandets avgivande ett stegrad intresse för tillverkning av en matematikmaskin anläggning inom landet förmärkts inom svenska industri- och forskningskretsar. Sålunda hade LKB Produkter Fabriks Aktiebolag, med vilket företaget utredningen tidigare samrätt rörande möjligheterna att medverka vid ett maskinbygge, i januari 1948 meddelat utredningen, att möjlighet föreläge för företaget att i en nyuppförd verkstadsbyggnad bidra med experiment och tillverkningar i samband med framställning av matematikmaskiner. Vidare hade professorerna O. H. Faxén, H. Alfvén och T. Laurent vid tekniska högskolan i Stockholm i skrivelse den 23 mars 1948 anhållit om stöd för byggande av en »elektrosiffermaskin» vid högskolan. Av ett av docenten vid högskolan C. Palm till skrivel- sen fogat »Förslag till program för planering, konstruktion och byggnad av snabbsiffermaskin» framgår, att den planerade maskinen vore avsedd att bliva allsidigt användbar (alltså icke specialiserad på vissa typer av problem) och fullt modern samt att den skulle få minst lika stor kapacitet som någon känd, färdigbyggd maskin. Den skulle byggas av huvudsakligen inom landet tillverkad materiel. I övrigt inhämtas av docenten Palms för- slag följande rörande den planerade maskinen.

Tekniska data: Maskinens centrala delar, såsom räknande organ och minne, arbeta med tal, framställda i det binära talsystemet. Lämplig sifferkapacitet är 40 binära siffror eller 12 vanliga, dekadiska siffror.

Det inre minnet utföres magnetiskt i form av en snabbt roterande axel eller trumma. Tiden för insättning eller uttagning av tal eller order i detta minne blir av storleksordningen 1/1 000 sekund. Även det yttre minnet utföres magnetiskt.

De räknande organen utföras med elektronrör och kunna direkt genomföra de fyra enkla räknesätten. Samarbetet mellan det magnetiska minnet och de räknande organen förmedlas av en rörväljare.

Bland övrig i maskinen ingående apparatur märkas särskilt anordningarna för inmatning av order och primära sifferuppgifter i det yttre magnetiska minnet samt för uttagning av räkneresultatet. I bägge fallen användas håltremsor (teletypeapparat), i det att med deras hjälp såväl de inmatade uppgifterna kontrolleras som räkneresultatet registreras.

Vid in- och utmatning måste en översättning ske mellan det binära och det dekadiska talsystemet. Då hastigheten här ej behöver vara särskilt stor kan tillhörande apparatur utföras med hjälp av telefonreläer.

Den mycket viktiga felkontrollen skall delvis åstadkommas genom dubblering av vissa av maskinens centrala delar.

Planering, konstruktion och byggnad: För arbetet förutsattes tillgång till skickliga tekniker och matematiker, varvid främst räknas med att kunna utnyttja de erfarenheter, som komma att hemföras av de till U. S. A. utsända stipendiaterna. Avsikten är att även i viss utsträckning anlita utomstående svensk expertis, exempelvis från telefon- och radioindustrin. Möjlighet synes föreligga att få viss del av apparaturen, särskilt stativ och dylikt, utförd inom svenska industrier. Som central byggnadsplats räknas med lokaler inom K. T. H. En preliminär undersökning har givit vid handen, att det erforderliga minimiutrymmet, ca 250 m², troligen kan göras disponibelt inom tekniska högskolans gamla lokaler vid Drottninggatan.

Byggnadstiden beräknas till 2 år efter det förplaneringen avslutats. Härvid förutsattes, att inga onormala förseningar uppkomma genom försenade leveranser eller genom beställningsdröjsmål på grund av anslagsförseningar. Förplaneringen avses omfatta utformande och fastställande i anslutning till framlagt förslag av de allmänna riktlinjerna för maskinens konstruktion samt organisation av verksamhetens igångsättande. Förplaneringen beräknas taga en tid av 4—6 månader.

Kostnaderna för byggande av maskinen ha beräknats till 580 000 kronor och fördela sig med 202 000 kronor på löner, 15 000 kronor på utrustning av laboratorier och lokaler, 340 000 kronor på anskaffning av materiel och apparatur och 23 000 kronor på allmänna omkostnader.

Utredningen har ansett lämpligt, att strävandena inriktades på att redan från första början anskaffa två matematikmaskinanläggningar, den ena genom inköp från utlandet och den andra genom tillverkning inom landet. Utredningen har därför förordat, dels att en matematikmaskin av sifbertyp, företrädesvis en elektronrörsmaskin, snarast beställes från utlandet, sannolikt U. S. A., dels ock att förplanering för inhemsk tillverkning av en matematikmaskin snarast igångsättes.

Vid tillverkningen syntes det projekt till elektronrörsmaskin, som enligt det föregående utarbetats och som anslöte sig till vissa av de nyaste amerikanska projekten, böra läggas till grund. Detaljplaneringen syntes böra företagas så, att säkerhet vunnes att den uppgivna byggnadskostnaden, i runt tal 600 000 kronor, ej överskredes. Härvid borde dock samtidigt möjligheten till framtida utvidgning hållas i sikte. Det syntes angeläget att vid tillverkningen utländsk expertis konsulterades i den mån så erfordrades. Enligt vad utredningen inhämtat föreläge goda utsikter för ett sådant samarbete.

I anslutning till vad sålunda anförts har utredningen förordat, att av riksdagen inhämtas medgivande för Kungl. Maj:t att inom ramen för det

bemyndigande, som av riksdagen lämnats, *dels* fatta beslut om anskaffning av erforderligt antal matematikmaskinanläggningar *dels ock* disponera de medel, som anvisats för anskaffning av matematikmaskinanläggning, jämväl för tillverkning av matematikmaskinutrustning.

Utredningen har förutsatt, att med anskaffandet av matematikmaskinutrustningarna sammanhängande bestyr skulle anförtros åt ett av Kungl. Maj:t tillsatt organ, matematikmaskinnämnden, som jämväl borde utgöra centralorgan för studiet av matematikmaskinfrågor och borde erhålla i uppdrag att överväga frågan om definitiv organisation för matematikmaskin-service. Utredningen förutsätter vidare, att nämnden bör utgöra underlag för ett eventuellt blivande särskilt organ för matematikmaskin-service.

Kostnaderna för inköp av matematikmaskinutrustning från utlandet äro vanskliga att beräkna, framhåller utredningen. Med ledning av senast inhämtade uppgifter kunde dock förutses, att kostnaderna icke komme att överstiga 1 000 000 kronor, inklusive tullavgifter och andra omkostnader. För anskaffning av hjälpmaskiner, verkstadsutrustning m. m. ha beräknats 100 000 kronor och i årskostnader för nämnden 44 000 kronor. Då tillverkningen av en matematikmaskin inom landet enligt det föregående uppskattats till i runt tal 600 000 kronor, varav 26 000 kronor för förplaneringar, skulle de sammanlagda kostnaderna alltså kunna beräknas uppgå till 1 744 000 kronor.

Departementschefen. Som av den lämnade redogörelsen framgått meddelades av 1947 års riksdag principbeslut av innebörd, att Kungl. Maj:t bemyndigades att inom en kostnadsram av 2 000 000 kronor vidtaga åtgärder för anskaffning av matematikmaskinutrustning. Detta bemyndigande avsåg närmast förvärv av en matematikmaskin från utlandet, vilket matematikmaskinutredningen i sitt tidigare betänkande ansett i första hand böra ifrågakomma. Emellertid har, såsom utredningen i sitt den 28 maj 1948 avlämnade slutbetänkande anfört, utvecklingen med avseende å möjligheterna att anskaffa en matematikmaskin från utlandet icke förlöpt så gynnsamt som man tidigare ansett sig kunna räkna med. Å andra sidan ha förutsättningarna för att inom landet inom rimlig tid framställa en matematikmaskin avsevärt förbättrats under senaste året. Utredningen har därför förordat, att, samtidigt som strävandena alltjämt inriktas på att från utlandet förvärva en maskin, förplanering för tillverkning inom landet av en dylik påbörjas. Utredningen har nämligen funnit flera omständigheter tyda på att Sverige har behov av mer än en maskinanläggning.

För egen del vill jag framhålla, att de svårigheter av främst teknisk natur, som av utredningen åberopats, i förening med de rådande valutaförhållandena göra det osannolikt, att en matematikmaskinutrustning skulle kunna inom rimlig tid anskaffas genom inköp från utlandet. Med hänsyn till det mycket angelägna behovet av att kunna för skilda ändamål utnyttja dylik utrustning synas därför allvarliga ansträngningar böra göras för att framställa en matematikmaskin inom landet. Gynnsamma förutsättningar

härför synas, som förut nämnts, numera föreligga. Den plan för ett maskinbygge, som utarbetats av docenten C. Palm vid tekniska högskolan i Stockholm, torde därvid lämpligen böra läggas till grund för fortsatta undersökningar i sådant syfte. Det må framhållas, att tillverkningen av en matematikmaskin givetvis bör igångsättas endast om förplaneringen klart ådagalägger, att tillverkningsprogrammet kan realiseras inom rimlig tid och kostnad.

Då det av riksdagen tidigare givna bemyndigandet för Kungl. Maj:t beträffande anskaffande av matematikmaskinutrustning närmast avsett inköp av dylik från utlandet, torde med hänsyn till vad jag nyss anfört ifrågasvarande bemyndigande, därest ej riksdagen framställer erinran häremot, framdeles få avse jämväl byggande av en matematikmaskinanläggning inom landet. Vidare bör medgivande inhämtas av riksdagen att disponera det för budgetåret 1947/48 beviljade reservationsanslaget av 100 000 kronor till Anskaffning av matematikmaskinutrustning jämväl för tillverkning inom landet av dylik utrustning. Någon utvidgning av den kostnadsram, 2 000 000 kronor, som gäller för det nuvarande bemyndigandet, torde icke vara erforderlig, enär enligt de av utredningen numera verkställda beräkningarna kostnaderna för såväl inköp från utlandet av en matematikmaskin som tillverkning inom landet av en dylik väl torde kunna rymmas inom angivna ram.

För att handhava den fortsatta planläggningen och ledningen av arbetet med anskaffande av matematikmaskiner torde lämpligen i anslutning till utredningens förslag ett särskilt organ, en matematikmaskinnämnd, böra tillsättas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan meddela erforderliga bestämmelser.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att disponera de medel, som av riksdagen anvisats för anskaffning av matematikmaskinutrustning, jämväl för tillverkning inom landet av dylik utrustning.

[4.] 82. **Bidrag till viss akademisk undervisning i statskunskap.** Genom beslut den 17 september 1948 anvisade Kungl. Maj:t 4 000 kronor från åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter såsom ersättning åt förre tjeckoslovakiske ministern i Stockholm Edvard Táborský för meddelande höstterminen 1948 av undervisning vid Stockholms högskola i enlighet med de närmare bestämmelser, kanslersämbetet för rikets universitet ägde föreskriva. Táborský är juris doktor och har varit docent i folkrätt vid Karlsuniversitetet i Prag. Han har utövat en omfattande vetenskaplig och politisk-historisk skriftställarverksamhet. Det synes mig önskvärt, att Táborskýs vetenskapliga kapacitet kommer den svenska akademiska forskningen och undervisningen i statskunskap till godo. Jag förordar därför, att anslag för

ändamålet äskas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. Statsunderstödet, som synes böra förbindas med skyldighet för Tåborský att meddela akademisk undervisning vid Stockholms högskola eller eljest enligt kanslerns närmare bestämmande, torde tills vidare böra utgå med 12 000 kronor för år, vilket belopp i huvudsak motsvarar ett docentstipendium med därå utgående tillägg. För senare hälften av innevarande budgetår torde därför böra beräknas 6 000 kronor. Det förordade anslaget torde böra uppföras med 10 000 kronor, varvid jag förutsätter att från anslaget till extra utgifter förskotterade medel skola återföras till sistnämnda anslag.

Jag hemställer således att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till viss akademisk undervisning i statskunskap* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 10 000.

M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

[5.] 20. **Bidrag till vetenskaplig expedition till Antarktis, reservationsanslag.** Genom norska ambassaden i Stockholm har till Sverige framförts en inbjudan att deltaga i en planlagd vetenskaplig expedition till Antarktis åren 1949—52. Ändamålet med denna expedition, i vilken enligt planerna skola deltaga vetenskapsmän från Sverige, Norge och Storbritannien, är att inom Antarktisområdet företaga meteorologiska, glaciologiska, topografiska och geologiska undersökningar. Expeditionen omfattas på vetenskapligt håll i Sverige med stort intresse och för det förberedande arbetet med densamma har bildats en särskild kommitté, »Svenska antarktiska kommittén», under ledning av professorn vid Stockholms högskola Hans W:son Ahlmann. Om expeditionens forskningsuppgifter inhämtas av handlingarna i ärendet följande.

Den ursprungliga anledningen till det samarbete mellan Sverige, Norge och Storbritannien på polarforskningens område, som den planerade expeditionen till Antarktis skall söka förverkliga, har varit den s. k. nutida klimatfluktuationen. Denna har tagit sig uttryck i en stegrad temperatur särskilt under vinter, höst och vår. Temperaturökningen, som kan spåras tillbaka till mitten av 1800-talet, har under de senaste decennierna tilltagit och gör sig allt starkare gällande ju längre mot norr man kommer. Man talar om en ökad atmosfärisk cirkulation, genom vilken större värmemängder än förut transporteras från sydliga till nordliga breddgrader. På grund härav ha också stora förändringar ägt rum beträffande temperaturer och salthalt i Nordatlanten och därmed i fiskens vandringsvägar; detta gäller särskilt i fråga om torsken och sillen. Drivisens utbredning i de arktiska farvattnen har avsevärt minskat, skogarna — framförallt i Skandinavien men även i Nordamerika — utbreda sig hastigt ovanför de tidigare trädgränserna och barrträdens tillväxthastighet synes öka, åtminstone i de nordligaste delarna av Skandinavien.

Det har emellertid efter hand visat sig att denna klimatfluktuation gör sig gällande icke blott på höga nordliga breddgrader utan över största

delen av jorden. Glaciärerna, som äro klimatiska registratorer, draga sig sålunda snabbt tillbaka inom alla kända bergsområden och mer eller mindre ödesdigra förändringar både i temperatur och nederbörd ha inträffat t. ex. i Afrika. Om Antarktis vet man däremot mycket litet eller intet. Såsom jordens utan jämförelse betydelsefullaste isområde intager därför denna kontinent nu en nyckelställning för avgörandet om den nutida klimatfluktuationen är universell eller begränsad. Ett svar på denna fråga blir avgörande för förklaringen av klimatets ändringar.

Det för expeditionen avsedda undersökningsområdet, Drottning Mauds land, erbjuder genom sin naturbeskaffenhet enastående möjligheter för att belysa de berörda problemen. Glaciologien kommer därför att intaga en huvudplats på expeditionens program och handhaves av Sverige.

Den andra huvuduppgiften, på intimaste sätt samordnad med den förra, är meteorologien, för vilken Norge närmast kommer att ansvara. Expeditionens huvudkvarter skall utrustas med radiosonder för dagliga uppstigningar och stå i direkt samarbete med andra nationers nyupprättade stationer av liknande art på skilda platser runt om Antarktis. Genom ett sådant samarbete kommer icke blott lokala klimatologiska och meteorologiska problem att belysas, utan kunskap vinnas även om atmosfäriska frågor av allmän räckvidd.

Den tredje huvuduppgiften, geologien, faller på Storbritannien och väntas ge betydelsefulla resultat angående Antarktis byggnad i förhållande till andra kontinenters.

Kostnaderna för expeditionen ha beräknats till högst 3 100 000 och lägst 2 140 000 norska kronor. Från norsk sida har man räknat med att huvuddelen av dessa kostnader skola bestridas av Norge men att även ett visst ekonomiskt stöd skall lämnas av Sverige och Storbritannien. Sistnämnda båda länder ha föreslagits skola svara för utgifter på omkring 400 000 norska kronor vardera, motsvarande ungefär 300 000 svenska kronor. Den på Sverige belöpande andelen av de beräknade kostnaderna fördelar sig enligt en av professorn Ahlmann ingiven sammanställning till följande poster:

löner	kronor	89 200
försäkringar	»	15 000
proviant	»	20 000
hus	»	15 000
diverse utrustning	»	20 500
vetenskaplig utrustning och litteratur	»	80 000
förberedelser	»	16 500
bearbetning och tryckning	»	25 000
oförutsedda utgifter	»	18 800

Summa kronor 300 000.

I fråga om vissa av utgiftsposterna inhämtas av handlingarna vidare följande.

Det till löner beräknade beloppet avser dels lön å 900 kronor per månad i 32 månader åt en glaciolog och en meteorolog, dels lön å 800 kronor per månad i 37 månader åt en mekaniker, dels ock ersättning för mistade avlöningsförmåner å 330 kronor per månad i 6 månader åt professor Ahlmann. En viss besparing, beräknad till 41 600 kronor, kan komma att uppstå under denna post, därest expeditionens glaciolog, filosofie licentiaten

V. Schytt, som är assistent vid Stockholms högskola, och dess meteorolog, statsmeteorologen G. Liljeqvist, åtminstone i viss utsträckning kunna få bibehålla sina löner i nuvarande befattningar. — Av utgifterna för vetenskaplig utrustning belöpa 27 500 kronor på en bormaskin och 10 000 kronor på vissa seismiska instrument. — I kostnaderna för förberedelser ingå utgifter för resor till Norge, England och Schweiz för deltagande i sammanträden, provning av instrument och övning i deras handhavande, för provning av bormaskinen på Storglaciären på Kebnekajse m. m.

Departementschefen. Ett av huvudsyftena med den nu planerade expeditionen till Antarktis är — som av den lämnade redogörelsen framgått — att genom forskningar inom detta område söka ernå vidgad kännedom om den sedan åtskilliga decennier iakttagna s. k. nutida klimatfluktuationen. Det synes uppenbart, att det här gäller ett spörsmål, som icke blott är av betydande vetenskapligt intresse utan därjämte, med hänsyn till de djupgående verkningar en fortgående klimatförändring kan komma att medföra, av den allra största praktiska betydelse. Även expeditionens övriga forskningsuppgifter torde vara av betydande vikt. Med hänsyn härtill anser jag mig böra förorda, att även vårt land bidrager till förverkligandet av de uppgjorda planerna, och tillstyrker därför, att statsbidrag anvisas för ändamålet. Då jag icke funnit anledning till erinran mot de i ärendet företedda kostnadsberäkningarna, torde det svenska bidraget böra beräknas till sammanlagt högst 300 000 kronor. Härav synes ett belopp om 100 000 kronor erfordras redan under innevarande budgetår, huvudsakligen för bestridande av de med det förberedande arbetet förenade kostnaderna och för anskaffandet av vetenskaplig utrustning. För ändamålet bör därför å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår uppföras ett reservationsanslag av 100 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vetenskaplig expedition till Antarktis* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Hans Åke Karlström.

Bilaga 5.

Egentliga statsutgifter.**Nionde huvudtiteln.**

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler här efter under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar m. m.

[1.] 7. Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Inredning och utrustning, reservationsanslag. För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 193 400 kronor (prop. 177; r. skr. nr 266). Av anslaget avsågs ett belopp av 156 400 kronor för inredning och utrustning av mikrobiologiska institutionens nybyggnad.

I skrivelse den 5 augusti 1948 har *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* med överlämnande av en framställning i ämnet från föreståndaren för mikrobiologiska institutionen, professorn N. R. Nilsson hemställt om anvisande av ett tilläggsanslag å 38 400 kronor för täckande av inträffade prisstegringar på ifrågavarande utrustning.

Av institutionsföreståndarens framställning inhämtas, bland annat, att av det begärda beloppet 33 800 kronor hänförde sig till merkostnader för uppförande av en autoklav och en torrsterilisator. Av innevarande budgetårs anslag avsågs 32 000 kronor för nämnda ändamål, därvid kostnadsberäkningarna grundat sig på de priser, som gällt vid uppförandet år 1944 av motsvarande anläggningar för veterinärmedicinska anstaltens räkning. I juni 1948 på nytt infordrat anbud hade emellertid upptagit en avsevärt högre kostnad. Enligt vad vederbörande firma upplyst hade kalkylerna för

firmans leverans till veterinärmedicinska anstalten varit felberäknade, varigenom firman lidit en avsevärd förlust. Anbud hade infordrats från tre andra firmor, utan att fördelaktigare priser kunnat erhållas. Övriga prisförändringar, sammanlagt 4 600 kronor, berodde bland annat på att möjligheten till materialval i nuvarande läge ytterligt begränsats eller på förhöjda arbetskostnader. De ifrågavarande prishöjningarna stode i intet fall i strid mot av priskontrollnämnden utfärdade bestämmelser.

Högskolestyrelsen har anfört, att den utrustning, till vilken anslag använts, vore av sådan natur, att densamma vore nödvändig för att den nya institutionen skulle kunna utnyttjas för sitt ändamål. Såvitt av den i ärendet förebragta utredningen framginge, vore enligt styrelsens mening ifrågavarande prisstegringar icke att anse såsom oskäligen.

Statskontoret har i remissutlåtande den 6 september 1948 icke framställt någon erinran mot anslagsäskandet.

Departementschefen. Då autoklaven och torrsterilisatorn synas erforderliga för ett ändamålsenligt utnyttjande av mikrobiologiska institutionens nybyggnad vill jag förordna, att anslag å tilläggsstat anvisas för att täcka merkostnaderna, 33 800 kronor, för uppförandet av dessa anläggningar. Där emot anser jag anskaffningen av den övriga utrustning, varå prishöjningar uppstått, icke vara så brådskande, att medel härför böra äskas i detta sammanhang. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Inredning och utrustning* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 33 800.

G. Lanthushållning i allmänhet.

[2.] 7 a. *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens centrala frökontrollanstalt: Inredning och utrustning, reservationsanslag.* Enligt Kungl. Maj:ts uppdrag avgav lantbruksstyrelsen den 28 oktober 1946 utredning med förslag angående organisationen av den statliga och statsunderstödda frökontrollverksamheten. Förslaget innebar, bland annat, att statens centrala frökontrollanstalts filial i Skåne skulle byggas ut, och att en viss del av arbetena vid huvudanstalten skulle överflyttas dit. Den föreslagna omorganisationen förutsatte byggnadsarbeten i betydande utsträckning och till avsevärda kostnader. Med hänsyn till nödvändigheten av återhållsamhet vid beviljande av byggnadsanslag och då frågan om Skånefilialens förläggning är föremål för prövning har omorganisationen av anstalten tills vidare skjutits på framtiden.

Styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt har i skrivelser den 4 augusti och 6 september 1948 hemställt dels om medgivande att för tillgodoseende av ett vid anstaltens filial i Alnarp föreliggande behov av vid-

gade lokalutrymmen förhyra villafastigheten Åkarp 79 mot en årlig hyra av omkring 4 000 kronor, dels ock om beviljande av ett extra anslag för budgetåret 1948/49 av 25 000 kronor för anskaffande av inventarier och utrustning för den till förhyrning föreslagna fastigheten och för vissa omändringsarbeten i filialens nuvarande lokaler.

Genom beslut den 8 oktober 1948 har Kungl. Maj:t medgivit, att anstaltsstyrelsen finge förhyra ifrågavarande fastighet.

Med avseende på det begärda anslaget till inventarier och utrustning har anstaltsstyrelsen i skrivelsen den 6 september 1948 anfört, att en förändring och utvidgning av anstaltens filial ej vore möjlig att genomföra utan vissa engångskostnader. Det vore nödvändigt att såväl anskaffa möbler och utrustning för laboratorierna i den förhyrda fastigheten som att vidtaga vissa omändringar i filialens gamla lokaler för att dessa skulle kunna utnyttjas på bästa sätt. Bland annat erfordrades en kylanläggning för möjliggörande av grobarhetsanalyser hos stråsäd. Enligt av frökontrollanstaltens chef och filialens tjänstemän uppgjorda kostnadsberäkningar uppskattades den totala kostnaden till 25 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i remissutlåtande den 22 september 1948 tillstyrkt, att medel anvisades för ifrågavarande ändamål. De beräknade kostnaderna syntes dock med hänsyn till de priser, som gällde beträffande statens kontorsmöbelserie, kunna nedbringas med i runt tal 1 000 kronor. Styrelsen har i enlighet härmed hemställt, att för ändamålet måtte å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisas 24 000 kronor.

Departementschefen. Frökontrollanstaltens verksamhet i Stockholm har sedan en längre tid lidit av brist på utrymmen. Genom förhyrningen av förenämnda fastighet i Åkarp skulle en del av de arbeten, som utföras vid huvudanstalten, kunna överflyttas till Skånefilialen, varvid personalstyrkan vid huvudanstalten skulle kunna nedbringas. Även vissa kontrollarbeten skulle kunna ombesörjas av personal vid filialen, varför resorna från Stockholm under sommaren skulle kunna begränsas. Under dessa förhållanden vill jag förorda, att för de omändringsarbeten och anskaffning av den utrustning, som erfordras för ett utnyttjande av den förhyrda fastigheten, anvisas det av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppet, 24 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens centrala frökontrollanstalt: Inredning och utrustning* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* avkronor 24 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bengt Damm.

Bilaga 6.

Egentliga statsutgifter.**Tionde huvudtiteln.**

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL,¹ DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

T. f. chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, anmäler här efter under handelsdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

C. Bergsbruk, industri, hantverk och slöjd.

[1.] **11 a. Flygtekniska försöksanstalten: Komplettering av maskiner och utrustning, reservationsanslag.** I skrivelse den 27 september 1948 har styrelsen för flygtekniska försöksanstalten hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1948/49 måtte anvisas dels 70 000 kronor för anskaffning av ett omformaraggregat om 300 hästkrafter och dels 50 000 kronor för vissa projekterings- och konstruktionsarbeten. Till stöd för framställningen har styrelsen åberopat, att statsmakterna i samband med årets försvarsproposition uttalat sig för en ökning av forskningsmöjligheterna på det flygtekniska området. Därutöver har styrelsen i förstnämnda fråga anfört i huvudsak följande.

Anstaltens stora vindtunnel och höghastighetstunnel taga båda den för driften erforderliga likströmmen från ett gemensamt omformaraggregat, vilket medför att dessa båda tunnlarna icke samtidigt kunna nyttjas. Härigenom begränsas allvarligt möjligheten att effektivt utnyttja tunnlarna. Då arbetsuppgifterna inom anstaltens aerodynamiska avdelning alltmera ökas, medför denna brist betänkliga konsekvenser. På grund av den långa leveranstiden för större motorer och då full effekt endast mera sällan uttages i stora tunneln, skulle ett mindre omformaraggregat kunna godtagas för

denna. Av en tillfällighet har det erbjudit sig en möjlighet att redan under första halvåret 1949 erhålla leverans av ett omformaraggregat om 300 hästkrafter, därest beställning kan placeras inom de närmaste månaderna. Detta tillfälle måste betraktas som särskilt gynnsamt, då tillverkare av dylika aggregat för närvarande i regel förbehålla sig flera års leveranstid. Styrelsen finner det synnerligen angeläget, att detta tillfälle till snabb förbättring av forskningsmöjligheterna för en relativt blygsam kostnad icke försittes. Anskaffningskostnaden för det nu föreslagna nya aggregatet har beräknats till 70 000 kronor.

Det äskade anslaget för projekterings- och konstruktionsarbeten avser undersökningar och planeringar i fråga om nya vindtunnelanläggningar. För detta ändamål skulle ett konstruktionskontor knytas till flygtekniska försöksanstalten och visst samarbete etableras med andra institutioner och med utländsk expertis.

Flygforskningskommittén har vitsordat behovet av att flygtekniska försöksanstaltens stora vindtunnel och höghastighetstunnel kunna nyttjas samtidigt. Kommittén har också ansett det angeläget, att medel ställas till förfogande för förut nämnda projekterings- och konstruktionsarbeten.

Föredraganden. Det synes mig angeläget, att möjlighet skapas att nyttja flygtekniska försöksanstaltens stora vindtunnel och höghastighetstunnel samtidigt. Den lösning av frågan, som anstalten nu föreslagit, erbjuder den fördelen att den på en gång snabbt och för en rimlig kostnad tillgodoser nämnda önskemål. Ett uppskov kan medföra en ogynnsam försening av frågans lösning. Jag tillstyrker därför att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår medel ställas till förfogande för anskaffning av det önskade omformaraggregatet. Ett reservationsanslag å 70 000 kronor torde böra anvisas för ändamålet. Vad angår projekteringen av nya vindtunnlar har jag inhämtat, att flygforskningskommittén på nyåret 1949 kan väntas avge förslag till en tunnelanläggning av ny typ för mätningar inom det transsoniska hastighetsområdet. Detaljprojektering och konstruktion av denna anläggning synes mig böra anstå till dess kommitténs förslag framlagts. Jag är sålunda icke beredd att tillstyrka att medel nu anvisas till konstruktionskontor m. m. för ifrågavarande projekterings- och konstruktionsarbeten.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygtekniska försöksanstalten: Komplettering av maskiner och utrustning* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 70 000.

D. Sjöfart och handel.

[2.] 4 b. Lotsverket: Bärning och iståndsättning av fyrskeppet nr 24 Reserv, *reservationsanslag*. I skrivelse den 6 september 1948 har *lotsstyrelsen* meddelat, att fyrskeppet nr 24 Reserv på resa från Vinga till Öregrund den 23 augusti 1948 grundstött och sjunkit vid grundet Kaggebåde nordväst om Malö utanför Kungsbackafjorden.

Såsom troliga orsaker till grundstötningen har *lotsstyrelsen* angivit dels en relativt stark sydgående ström, med vilken befälhavaren under rådande kraftig sydvästlig vind och sjöhävning icke räknat, dels ock felbedömning av avståndet till ett sjömärke vid Kaggebåde. För att närmare få klarlagt om befälhavaren kan anses ha varit vållande till grundstötningen har *lotsstyrelsen*, enligt vad jag under hand inhämtat, föranstaltat om åtal mot denne.

På grundval av en efter dykarundersökning utfärdad dykarattest har *lotsstyrelsen* beräknat kostnaden för fyrskeppets bärning och iståndsättande till 400 000 kronor.

Lotsstyrelsen har framhållit, att *lotsverket* förutom det nu sjunkna fyrskeppet f. n. endast ägde 2 mindre och 1 större reservfyrskepp. De senare vore av äldre datum och omoderna. Fyrskeppet nr 24 Reserv vore däremot moderniserat och utrustat med radiofyr. För tillgodoseende av behovet av reservfyrskepp vore det därför oundgängligen erforderligt att snarast anlingen anskaffa ett nytt reservfyrskepp eller bärga och iståndsätta det sjunkna fartyget. Anskaffningskostnaden för ett nytt fartyg kunde beräknas till 1 000 000 kronor och leveranstiden till minst 3 år. Det förlista fartyget kunde, om arbetena med dess bärning igångsattes inom den närmaste tiden, tagas i bruk redan under nästkommande år. *Lotsstyrelsen* har därför hemställt, att det förlista fyrskeppet måtte bärgas och iståndsättas.

Vad bärningen beträffar har *styrelsen* anfört, att den inlett förhandlingar härom med Göteborgs bogserings- & bärnings aktiebolag (Röda bolaget), som enligt framställningen bifogat kontrakt förklarat sig villigt att upptaga och till Göteborg inbogsra fyrskeppet för en kostnad av 150 000 kronor. Förfrågan hade även gjorts hos marina myndigheter, men dessa hade icke kunnat åtaga sig uppdraget.

Kostnaderna för fartygets iståndsättning efter bärningen har *styrelsen* beräknat till 250 000 kronor.

Föredraganden. Vad *lotsstyrelsen* anfört har givit vid handen att ett oundgängligt och snart behov föreligger av ytterligare ett reservfyrskepp. Med hänsyn härtill, och då kostnaderna för bärning och iståndsättning av det sjunkna fyrskeppet avsevärt understiga kostnaderna för anskaffande av ett nytt liknande fartyg, har Kungl. Maj:t genom beslut den 10 september 1948 bemyndigat *styrelsen* att träffa avtal med Röda bolaget rörande bärning av fartyget i huvudsaklig överensstämmelse med avgivet anbud.

Det för bärgningen beräknade beloppet, 150 000 kronor, torde böra anvisas å tilläggsstat. Då fyrskeppet bör sättas i stånd så snart som möjligt, torde jämväl utgifterna härför, cirka 250 000 kronor, böra bestridas genom anvisande av medel å tilläggsstat. Ett anslag av sammanlagt 400 000 kronor erfordras alltså. Anslaget bör uppföras såsom reservationsanslag.

Jag hemställer sålunda att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lotsverket: Bärgning och istandsättning av fyrskeppet nr 24 Reserv* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 400 000.

[3.] **Angående bemyndigande att beställa ett statens isbrytarfartyg.** I betänkande med förslag till ordnande av statens isbrytningsverksamhet (SOU 1942: 53) föreslog 1941 års isbrytarutredning bl. a., att ytterligare ett statens isbrytarfartyg skulle anskaffas. Fartyget borde enligt utredningen äga de huvuddimensioner och den maskineffekt, som framgå av redogörelsen i Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen den 18 februari 1944, nr 132, s. 51, till vilken jag torde få hänvisa. I fråga om framdrivningsmaskineri för fartyget framlade utredningen fyra alternativ, benämnda alternativ I, I a, II och III. Enligt samtliga alternativ förutsattes att fartyget skulle förses med två akterpropellrar och en förpropeller. Alternativen I och I a avsågo diesel-elektriskt maskineri och propellrar med fasta blad, alternativen II och III dieselmaskineri och propellrar med vridbara blad. Anskaffningskostnaderna beräknades med maskineri enligt alternativ I till 5,3, enligt alternativ I a till 5,65, enligt alternativ II till 5,5 och enligt alternativ III till 5,2 miljoner kronor. Utredningens majoritet förordade alternativ III, enligt vilket maskineriet skulle bestå av sex dieselmotorer, parvis drivande de tre propellrarna genom elektriska slirkopplingar och kuggväxlar. Två av utredningens åtta ledamöter reserverade sig till förmån för alternativ I, som innebar att maskineriet skulle bestå av tre dieselmotorer, direktkopplade till elektriska generatorer, genom Leonard-kopplingar drivande var sin propellermotor. En närmare redogörelse för innebörden av de olika alternativen samt för remissmyndigheternas inställning till maskintypsfrågan har lämnats i nyssnämnda proposition å s. 82—86.

Vid anmälan av propositionen förklarade föredragande departementschefen, att en ny havsisbrytare borde anskaffas med de huvuddimensioner och den maskineffekt, som utredningen föreslagit, och uttalade vidare, att det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att bedöma när fartygsbygget borde sättas igång och att i samband med beslutet härom välja framdrivningsmaskineri. Utredningens kostnadskalkyler borde i dåvarande läge kunna godtagas och kostnaden för det dyraste alternativet, 5,65 miljoner kronor, borde läggas till grund för anslagsberäkningen.

I skrivelse den 27 juni 1944, nr 429, i anledning av förenämnda proposi-

tion anmälde riksdagen bl. a., att riksdagen beslutat anskaffande av ytterligare ett statens isbrytarfartyg av i huvudsak de dimensioner, som av föredragande departementschefen förordats, för en beräknad kostnad av högst 5 650 000 kronor. Departementschefens uttalande om tidpunkten för anskaffandet och sättet för val av maskintyp föranledde ingen erinran från riksdagens sida. Riksdagen anmälde vidare, att riksdagen för budgetåret 1944/45 under tionde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor till Statens isbrytarverksamhet: Anskaffande av ytterligare ett statens isbrytarfartyg. Sedermera har riksdagen i skrivelser den 10 april 1945, nr 10, punkt 58, och den 27 mars 1946, nr 10, punkt 56, anmält sina beslut att för vart och ett av budgetåren 1945/46 och 1946/47 för samma ändamål anvisa reservationsanslag å 1 575 000 kronor.

Genom beslut den 22 september 1944 uppdrog Kungl. Maj:t åt marinförvaltningen att verkställa ytterligare utredning rörande lämpligaste typen av framdrivningsmaskineri för det nya isbrytarfartyget samt att uppgöra definitivt förslag till fartyget.

I skrivelse den 6 juni och 9 oktober 1945 framlade marinförvaltningen dylik utredning samt föreslog därvid, att fartyget skulle förses med diesel-elektriskt maskineri och propellrar med fasta blad enligt utredningens alternativ I.

Kommerskollegium, som den 10 november 1945 avgav utlåtande över marinförvaltningens förslag, hemställde i utlåtandet att fartyget måtte förses med dieselmaskineri och propellrar med vridbara blad enligt isbrytarutredningens alternativ III. Härjämte förklarade kollegium i en den 3 maj 1946 dagtecknad skrivelse, att marinförvaltningen borde bemyndigas att, vid maskineriets beställande, i samråd med kollegium avgöra huruvida elektriska slirkopplingar eller hydrauliska kopplingar borde komma till användning vid överföring av kraften från motorerna till propellrarna.

På uppdrag av Kungl. Maj:t yttrade sig överdirektören och chefen för statens skeppsprovningensanstalt H. F. Nordström den 6 november 1946 i ärendet och förordade därvid, att fartygets framdrivningsmaskineri måtte utföras i huvudsaklig överensstämmelse med isbrytarutredningens alternativ III.

Genom beslut den 15 november 1946 uppdrog Kungl. Maj:t, som fann att det nya isbrytarfartygets framdrivningsmaskineri borde utföras i huvudsaklig överensstämmelse med isbrytarutredningens alternativ III, åt marinförvaltningen att med iakttagande härav och efter samråd med kommerskollegium uppgöra och inkomma med förnyat förslag till fartyget.

Med skrivelse den 8 juli 1948 överlämnade marinförvaltningen bl. a. vissa ritningar och specifikationer till det nya isbrytarfartyget samt en promemoria angående maskineriet av professorn i förbränningsmotorteknik vid Chalmers tekniska högskola S. Lundberg, som biträtt marinförvaltningen vid uppgörande av specifikationer m. m. I skrivelsen, som tillkommit efter samråd med statens isbrytardirektör, anförde ämbetsverket i huvudsak följande.

Marinförvaltningen, som icke kunde frigöra arbetskraft för uppdraget, anmodade i februari 1947 Aktiebolaget Lindholmens varv att utarbeta nya ritningar och specifikationer. Sedan dessa färdigställt efter samråd med kommerskollegium, utsändes anbudshandlingar den 22 mars 1948 till sju större varv, vilka förklarar sig villiga att lämna anbud. Då marinförvaltningen under utredningens gång ansåg sig styrkt i sin tidigare uppfattning, att maskineri enligt alternativ III bl. a. ur driftsäkerhetssynpunkt icke vore lämpligt för isbrytarfartyget, infortrade ämbetsverket anbud icke endast enligt detta alternativ utan även enligt alternativ I samt enligt »alternativ I modifierat», d. v. s. alternativ I med den ändringen, att den fasta förpropellern utbyts mot en propeller med vridbara blad. Oberoende av maskintypen skulle fartyget få i huvudsak samma dimensioner och maskinstyrka som isbrytarutredningen föreslagit. Vid anbudstidens utgång den 8 juni 1948 förelåg anbud från ett enskilt varv och kostnadsberäkning från marinverkstäderna i Karlskrona.

Ur de inkomna handlingarna erhållas följande priser i kronor.

	Alternativ I	Alternativ I modifierat	Alternativ III
Det enskilda varvet	9 114 400	9 461 400	9 576 400
Marinverkstäderna, Karlskrona	8 253 000	8 568 000	8 768 000.

För marinverkstäderna har här inräknats täckning för eventuella garantiarbeten efter fartygets färdigställande jämte skälig vinst. Den förstnämnda delen skall endast uttagas, i den mån garantiarbeten förekomma, den senare är avsedd att påföras marinverkstädernas vinst- och förlustkonto för användning jämlikt mom. 3 av nådiga brevet den 30 juni 1947 angående riksdagens skrivelse nr 186 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående redovisning av tillgångar och skulder m. m. vid örlogsvarvens marinverkstäder.

Vid beräkning av totala kostnaderna för fartyget skall härtill läggas marinförvaltningens kostnader för anskaffning av viss utrustning, för administration, besiktning och provturer samt för oförutsedda utgifter, 1 700 000 kronor, ävensom redan förbrukade medel för utredningar m. m., 115 000 kronor, eller tillhoppa 1 815 000 kronor. Totalkostnaderna bliva sålunda i kronor räknat.

	Alternativ I	Alternativ I modifierat	Alternativ III
Det enskilda varvet	10 929 400	11 276 400	11 391 400
Marinverkstäderna, Karlskrona ...	10 068 000	10 383 000	10 583 000.

Marinverkstäderna ha icke avgivit fast anbud utan erbjudit sig att bygga fartyget till »självkostnadspris såsom statligt arbete». Detta innebär, att fartyget i realiteten bygges »på bok och räkning». För jämförelse med priser från de privata företagen bör tillägg göras för å arbetet fallande del av pensionskostnader för de anställda ävensom till av olycksfall i arbetet hänförliga kostnader enligt ovannämnda nådiga brev den 30 juni 1947, mom. 3, andra stycket, uppgående till cirka 150 000 kronor.

Samtliga angivna priser hänföra sig till nuvarande material- och arbetskostnader samt underleverantörers anbud. Den nu offererade kostnaden, jämförd med den av de sakkunniga beräknade, synes motsvara den under mellantiden inträffade verkliga ökningen i material- och arbetskostnader.

I de angivna priserna äro vissa mindre kostnader inrymda, som hänföra sig till anordningar, betingade av fartygets användande som hjälpfartyg.

Härvid hava dock endast medtagits sådana anordningar, som äro av den art, att de måste utföras vid fartygets byggande, nämligen skrovförstärkningar för kanoner, splintskyddsplåt i styrhytt, i skrovet inbyggda trummor för ammunitionstransport och fast förlagda elektriska kablar för artilleritelefon.

Leveranstiden har av de båda varven angivits till $4\frac{1}{2}$ —5 år. I båda anbuden ingå tvenne betydelsefulla reservationer beträffande utformandet av maskineriet enligt alternativ III. Sålunda framhålles, att anbudet icke inkluderar snabbtömningsanordningar för de hydrauliska kopplingarna såsom specificerats och att leverantören av dieselmotorerna icke kan godkänna utförande av verkstadsprov, varvid hastig låsning av propelleraxeln sker. Dessa reservationer måste tydas så, att anbudsgivarna icke äro beredda att påtaga sig erforderliga garantier för maskineriets driftsäkerhet under isbrytning.

Beträffande val av framdrivningsmaskineri får marinförvaltningen, som i likhet med de båda anbudsgivande varven ej kan ikläda sig någon garanti för driftsäkerheten hos en maskinläggning enligt alternativ III, på det bestämdaste tillstyrka, att dieselektrisk drift enligt alternativ I kommer till användning å isbrytaren. Statens isbrytardirektör har i rapport efter studieresa i Förenta Staterna och Kanada anfört, att det i vissa fall skulle vara en fördel att allt efter behov kunna dirigera förpropellerns vattenström akter över längs styrbords eller babords sida för att underlätta isbrytarens lösgörande från ispressning. Detta skulle kunna ernås genom att låta en propeller med vridbara blad arbeta omväxlande som höger- eller vänstergångad. Enligt föreliggande anbud och kostnadsberäkning skulle den ovanberörda anordningen medföra en extra kostnad av omkring 325 000 kronor, vartill komma något ökade underhållskostnader. I händelse Kungl. Maj:t skulle finna önskvärdt, att ett experiment av dylikt slag skulle komma till utförande å isbrytaren, vill marinförvaltningen icke motsätta sig detta, trots att vissa specialarrangemang måste vidtagas å den elektriska materielen, men reserverar sig för eventuellt uppkommande leveransförseningar, driftstörningar och de kostnader, som kunna orsakas därav, eller av nödvändigheten att övergå till förpropeller med fasta blad.

Med hänsyn till de avgivna anbudspriserna synes det marinförvaltningen lämpligt, att fartyget bygges vid marinverkstäderna, Karlskrona. Såsom ytterligare skäl för lämpligheten härav vill ämbetsverket framhålla dels önskvärdheten av att marinverkstäderna, Karlskrona, erhålla tillgång till arbeten för de kommande åren, dels möjligheten att vid dessa verkstäder giva ifrågakarande arbete viss prioritetsställning i syfte att förkorta byggnadstiden.

Marinverkstädernas kostnadsberäkningar innebära, att för byggande av statsisbrytare enligt alternativ I skulle, utöver förut anvisade medel, 5 650 000 kronor, erfordras ytterligare 4 418 000 kronor enligt nuvarande prisläge.

Med hänvisning till det anförda hemställde marinförvaltningen om fastställelse av huvudritning och däcksplåner för alternativ I, betecknade nr 269-H3-11 och 269-H3-12 samt om bemyndigande att i enlighet med dessa ritningar hos marinverkstäderna, Karlskrona, beställa en statsisbrytare, försedd med dieselektriskt maskineri enligt alternativ I.

I en den 8 juli 1948 dagtecknad, till handelsdepartementet ingiven memoria hemställde verkställande direktören vid Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad G. Brolin, överingenjören vid samma bolag E. Englesson och tekniske direktören vid Rederiaktiebolaget Nordstjernan R. Fredrikson

— med överlämnande av en av Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad upprättad promemoria beträffande propellermaskineri för isbrytarfartyget — om vederbörandes bedömning av ett i sistnämnda promemoria behandlat förslag till fartyg med två dieselmotorer, vardera drivande en genomgående propelleraxel med en för- och en akterpropeller med rörliga blad.

Över sistnämnda promemoria, av vilken Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad ingivit ett exemplar till marinförvaltningen i juni 1948, yttrade sig ämbetsverket i skrivelsen den 8 juli samma år. Marinförvaltningen avstyrkte förslaget, när det enligt ämbetsverkets uppfattning ur teknisk synpunkt lämpade sig mindre väl för det nya fartyget samt vidare ett utnyttjande av förslaget bl. a. skulle medföra ytterligare tidskrävande undersökningar och omkonstruktioner.

I en den 6 augusti 1948 dagtecknad, till handelsdepartementet ställd skrift meddelade Aktiebolaget Lindholmens varv, att bolaget funnit det möjligt att leverera ett isbrytarfartyg under sommaren eller tidigt på hösten 1952. Bolaget önskade inkomma med förslag till ett fartyg med fyra propellrar.

Genom beslut den 10 september 1948 medgav Kungl. Maj:t, som fann de av Brolin m. fl. samt av Aktiebolaget Lindholmens varv ingivna skrifterna icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, att marinförvaltningen finge — utan hinder av beslutet den 15 november 1946 — inom ramen för de anslag, som av riksdagen anvisats till Statens isbrytarverksamhet: Anskaffande av ytterligare ett statens isbrytarfartyg, beställa sådan materiel med lång leveranstid, som erfordrades för byggande av ett isbrytarfartyg med maskineri enligt isbrytarutredningens alternativ I; dock att beställning endast finge avse materiel, som kunde användas för annat ändamål för kronans räkning.

Föredraganden. Av marinförvaltningens skrivelse den 8 juli 1948 framgår, att de anslag, som riksdagen anvisat, icke äro tillräckliga för att täcka anskaffningskostnaderna för det nya isbrytarfartyget. Då det för landets sjöfart är av högsta vikt att fartygsbygget snarast kommer till stånd, torde emellertid Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens bemyndigande att låta utlägga beställningar å fartyget.

Riksdagen förutsatte år 1944, att Kungl. Maj:t skulle avgöra, vilken maskintyp som borde väljas för det nya isbrytarfartyget. Emedan totalkostnaden för fartygsbygget är beroende av vilket maskineri som väljes, vill jag något uppehålla mig vid de olika synpunkter som anlagts på detta spörsmål.

Redan inom 1941 års isbrytarutredning funnos skilda uppfattningar i denna fråga. Under ärendets fortsatta behandling har den tekniska sakkunskapen varit delad i två meningsriktningar, av vilka förespråkarna för den ena förordat, att fartyget borde utrustas med dieselektriskt maskineri och propellrar med fasta blad, medan från motsidan hävdats, att dieselmaskineri och propellrar med vridbara blad vore att föredraga. Förstnämnda maskintyp har med framgång använts på statsisbrytaren Ymer och ett flertal större utländska isbrytare, medan det andra slaget av maskineri,

som hittills icke prövats på stora isbrytarfartyg, visat sig vara väl lämpat för vissa handelsfartyg, en del mindre marina fartyg och för isbrytande bogserbåtar.

I fråga om anskaffningskostnaderna funnos till en början inga andra hållpunkter än isbrytarutredningens kostnadsberäkningar. Enligt dessa kunde kostnaderna vid maskineri enligt alternativ I beräknas till 5,3 och enligt alternativ III till 5,2 miljoner kronor. De av marinförvaltningen redovisade anbuden och kostnadsberäkningarna giva emellertid vid handen, att kostnaderna vid alternativ III skulle överstiga kostnaderna vid alternativ I med omkring 500 000 kronor. Redan detta synes vara ett starkt skäl att välja sistnämnda alternativ.

Av den förebragta utredningen synes mig framgå, att isbrytningsförmågan hos ett fartyg utrustat med det ena eller andra slaget av maskineri är i stort sett likvärdig. Driftkostnaderna torde även, oberoende av maskintyp, bli ungefär desamma. På grundval av vunna praktiska erfarenheter är det att vänta att den nya isbrytaren blir synnerligen driftsäker, om den utrustas med dieselektriskt maskineri. Mera ovisst synes mig vara, om ett isbrytarfartyg med dieselmaskineri och vridbara propellerblad skulle visa samma driftsäkerhet under svåra isförhållanden. Ett maskineri av sistnämnda typ är även, om det installeras på en större isbrytare, så komplicerat, att det förefaller sannolikt att det skulle kräva högre reparations- och underhållskostnader än det dieselektriska.

Det sagda ger enligt min mening vid handen, att alternativ I bör föredragas framför alternativ III. Av skäl som marinförvaltningen anfört bör »alternativ I modifierat» icke väljas. Jag kan icke heller förorda att det nyligen framförda alternativet med ett fyrpropellrigt maskineri närmare undersökes, då fartygsbygget härigenom sannolikt skulle bli ytterligare försenat. I enlighet med Kungl. Maj:ts ställningstagande till maskintypsfrågan i beslutet den 10 september 1948 bör fartyget sålunda förses med dieselektriskt maskineri och propellrar med fasta blad enligt isbrytarutredningens alternativ I.

Jag delar marinförvaltningens uppfattning, att fartyget bör byggas vid marinverkstäderna i Karlskrona, där den lägsta byggnadskostnaden kan påräknas. Marinförvaltningen, som upplyst att fartyget såvitt nu kan bedömas bör kunna färdigställas till vintern 1952/53, har beräknat totalkostnaderna för isbrytaren, om den bygges vid marinverkstäderna enligt detta alternativ, till 10 068 000 kronor, vilket medför behov av tilläggsanslag å sammanlagt 4 418 000 kronor.

Isbrytarutredningens kostnadsberäkning för alternativ I slutade på 5,3 miljoner kronor. Enligt vad jag inhämtat torde av denna summa 5 miljoner kronor ha beräknats för byggnadskostnaderna för själva fartyget, medan återstående 300 000 kronor avsetts för kostnaderna för anskaffning av viss utrustning, administration, besiktning och provturer samt oförutsedda utgifter. Med beloppet 5,3 miljoner kronor bör jämföras den av marinförvaltningen beräknade totalkostnaden för detta alternativ, 10 068 000 kronor,

ökad med beräknade pensionskostnader m. m. för marinverkstädernas varvs-personal, 150 000 kronor, och minskad med 115 000 kronor, motsvarande kostnaderna för mellankommande utredningar beträffande maskintypen. Jämförelsesiffran blir alltså i runt tal 10,1 miljoner kronor. Den totala kostnadsstegringen uppgår således till ej mindre än omkring 90 %. Jämföres åter byggnadskostnaderna för själva fartyget, 5 respektive 8,25 miljoner kronor, stannar ökningen vid cirka 65 %, en siffra som icke torde vara högre än motsvarande siffra för kostnadsökningen för handelsfartyg från 1942, då isbrytarutredningens kostnadsberäkning verkställdes, till 1948. Merkostnaden för isbrytarfartyget är emellertid icke enbart beroende på ökade material- och arbetskostnader. Till ökningen bidrager även den omständigheten, att den nya isbrytarens bemanning ursprungligen beräknades till 39 man men numera, sedan trevaktssystem med riksdagens godkännande i viss utsträckning införts på isbrytarfartygen, måste beräknas kunna uppgå till 56 man.

Isbrytarutredningen torde ha räknat med ett väl lågt belopp för utrustning, administration, oförutsedda utgifter m. m. Marinförvaltningen har angivit medelsbehovet för dessa ändamål till 1,7 miljoner kronor, därav — enligt vad jag under hand inhämtat — omkring 550 000 kronor till anskaffning av inventarier, omkring 475 000 kronor för administration, besiktning och kontroll av fartygsbygget och omkring 675 000 kronor för oförutsedda utgifter. Bland de inventarier, som marinförvaltningen ansett erforderliga för att fartyget skall kunna utnyttjas fullt effektivt, må nämnas radar, gyrokompass, telefoner och högtalaranläggningar. Beloppet till oförutsedda utgifter skall bl. a. kunna användas för att täcka kostnaderna för eventuella, vid fartygsbyggen av denna komplicerade typ ofrånkomliga kompletteringar under byggnadstiden.

Då jag delar marinförvaltningens uppfattning att det nya isbrytarfartyget bör förses med en fullt modern teknisk utrustning, har jag ej funnit anledning till erinran mot ämbetsverkets kostnadsberäkning. Erforderliga medel för att täcka kostnadsökningen, 4 418 000 kronor, torde, såvitt nu kan förutses, böra äskas på riksstaten för budgetåren 1950/51—1952/53, med 2 500 000 kronor för förstnämnda budgetår, 1 500 000 kronor för budgetåret 1951/52 och återstående 418 000 kronor för budgetåret 1952/53.

På grund av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att uppdraga åt marinförvaltningen att hos marinverkstäderna i Karlskrona beställa ett statens isbrytarfartyg för en beräknad kostnad av högst 10 068 000 kronor.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Carl Gustaf Gyllenhaal.

Bilaga 7.

Egentliga statsutgifter.**Elfte huvudtiteln.**

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, anmäler här efter under inrikesdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

B. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.

[1.] 22 a. Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: **Anskaffande av viss instrumentutrustning, reservationsanslag.** Vid anmälan i årets statsverksproposition (XI. p. 17) av frågan om anslag för innevarande budgetår till avlöningar åt förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl. omnämnde jag bl. a., att — enligt vad jag inhämtat från medicinalstyrelsen — alltmer tilltagande svårigheter förelåge att erhålla vikarier å vakanta provinsialläkartjänster eller vid semestrar och tjänstledigheter. På grund härav måste, anförde jag, i stigande omfattning tillämpas det förfarandet, att provinsialläkare i ett distrikt förordnades att jämte egen tjänst uppehålla ledig befattning i annat distrikt. I anledning härav hade Kungl. Maj:t genom beslut den 12 december 1947 uppdragit åt medicinalstyrelsen att inkomma med förslag till åtgärder i syfte att undanröja de rådande svårigheterna att anskaffa vikarier.

Med anledning av nämnda uppdrag har *medicinalstyrelsen* bl. a. i skrivelse den 2 oktober 1948 gjort framställning om anvisande av medel för iordningställande av ett antal uppsättningar instrument m. m. för utlåning till civila läkarstipendiater och andra tjänsteläkarvikarier i den civila sjuk-

vården, vilka saknade möjlighet att på annat sätt erhålla tillgång till erforderliga instrument.

Styrelsen framhåller inledningsvis, att den f. n. för ifrågavarande ändamål förfogade över tjugo uppsättningar instrument, vilka anskaffats av styrelsen jämlikt särskilda medgivanden av Kungl. Maj:t, det tidigaste den 4 oktober 1918. För dessa utrustningar utginge enligt styrelsens bestämmande f. n. en låneavgift med tre kronor för varje påbörjad månad. Vare sig i fråga om instrumentens antal eller art motsvarade emellertid uppsättningarna moderna krav. Vid ett sammanträde i styrelsen den 12 maj 1948 med representanter för Sveriges läkarförbund, svenska provinsialläkarföreningen och Sveriges yngre läkares förening hade dessa organisationers representanter enats om ett av styrelsen framlagt förslag, att instrumentutrustningar tills vidare borde — som försöksvis skett — om möjligt lånas från försvarets sjukvårdsförvaltning, medan styrelsen föranstaltade om anskaffande av en moderniserad standardutrustning. Sådan modern utrustning borde i första hand tillhandahållas de civila läkarstipendiaterna, för vilka borde beräknas tio utrustningar. Vidare borde för andra tjänsteläkarvikarier än civila läkarstipendiater avses ytterligare tio utrustningar. Det totala antalet nya utrustningar skulle alltså bliva tjugo, dvs. samma antal som de nu befintliga. Samtliga utrustningar borde av styrelsen tillhandahållas vederbörande som kostnadsfritt lån mot förbindelse av låntagaren att omedelbart efter lånetidens slut återlämna utrustningen genom av styrelsen angiven instrumentfirma och att gälda kostnaderna för hos denna firma verkställd rengöring av instrumenten ävensom för eventuellt erforderlig lagning av skadade delar och komplettering av förlorade delar. Förbindelse borde även innefatta utfästelse att med dess inköpsvärde ersätta utrustningen, därest denna skulle förkomma under lånetiden eller vid återlämnandet befinnas vara i sådant skick, att den icke kunde göras användbar.

Styrelsen omnämner vidare, att den i samarbete med Sveriges läkarförbunds ombudsman, vilken hade mångårig praktisk erfarenhet som tjänsteläkare, verkställt en närmare utredning angående den lämpliga omfattningen av ifrågavarande utrustning. Därvid hade beaktats angelägenheten av att i möjligaste mån nedbringa inköpskostnaden samt förutsatts, att vissa för varje läkare oundgängligen nödvändiga instrument, vilka ofta komme till användning — t. ex. blodtrycksmätare, stetoskop, reflexhammare m. m. — anskaffats eller anskaffades av dem, som tillhandahölles utrustningen. En förteckning över den utrustning, som med beaktande härav ansetts böra ifrågakomma, finnes fogad vid styrelsens skrivelse.

Vad beträffar kostnaderna för anskaffande av utrustningen har medicinalstyrelsen anfört i huvudsak följande:

Styrelsen har från vissa ledande firmor för kirurgiska instrument infordrat anbud rörande leverans av tjugo uppsättningar av de å förteckningen upptagna instrumenten m. m. vid frånräkande dock av vad som kan överflyttas från de nuvarande utrustningarna. Firmorna i fråga ha emellertid förklarat, att de ej kunde inkomma med anbud inom den korta tid, som ställts till förfogande. Med ledning av prisuppgifter, erhållna i maj 1948

från en av nyssnämnda firmor, och med beaktande av inträdda prisfördyringar sedan denna tid har styrelsen dock uppskattat kostnaden för de i varje utrustning ingående nya instrumenten m. m. till 2 850 kronor.

I enlighet med vad förut anförts skulle för ändamålet erfordras ett belopp av omkring ($20 \times 2\,850$) 57 000 kronor. Tack vare de hittills utgående avgifterna av tre kronor för varje påbörjad månad av lånetiden finns f. n. disponibelt ett belopp av 2 318 kronor 47 öre. För inköp av de nya utrustningarna torde av statsmedel böra beräknas utgå nyssnämnda belopp av 57 000 kronor, ökat med viss procent med hänsyn till eventuella ytterligare prisförhöjningar. Då det disponibla beloppet av 2 318 kronor 47 öre lämpligen synes kunna användas att möta dylika förhöjningar, torde den procentuella ökningen kunna härigenom täckas.

Under hänvisning till det anförda har medicinalstyrelsen hemställt, att erforderligt belopp måtte ställas till styrelsens förfogande för inköp enligt förenämnda förteckning av uppsättningar instrument m. m., att under villkor, som styrelsen ägde bestämma, kostnadsfritt utlånas åt dels civila läkarstipendiater, dels sådana andra tjänsteläkarvikarier i den civila sjukvården, som saknade möjlighet att på annat sätt erhålla tillgång till erforderliga instrument. I avvaktan på erhållandet av närmare leveransanbud syntes beloppet i fråga kunna bestämmas till 57 000 kronor.

Departementschefen. Redan i årets statsverksproposition hade jag anledning att för riksdagen framhålla de mycket stora svårigheter som föreligga, när det gäller att erhålla vikarier vid ledighet å provinsialläkartjänst. Enligt vad jag under hand erfarit från medicinalstyrelsen har under den tid, som därefter förflutit, någon förbättring icke inträtt. Det synes mig därför i hög grad angeläget, att åtgärder vidtagas för att i möjligaste mån trygga tillgången på erforderligt antal vikarier.

För att så långt sig göra låter uppnå detta syfte synes man böra gå fram på olika linjer.

En åtgärd, som därvid bör ifrågakomma, är att förbättra dagarvodena vid vikariat å provinsialläkartjänst. Kungl. Maj:t har också, med anledning av särskild framställning i ämnet av medicinalstyrelsen, genom beslut den 8 oktober 1948 medgivit en betydande höjning av dessa arvoden fr. o. m. den 1 november 1948. Medan arvodena sedan år 1926 utgått med högst 15 kronor per dag för civil läkarstipendiat av första klass och med högst 20 kronor per dag för andra vikarier, med rätt för medicinalstyrelsen att i särskilda undantagsfall höja arvodet med ytterligare högst 10 kronor per dag eller — vid vikariat å förste provinsialläkartjänst under vissa förutsättningar — till högst 35 kronor för dag, har medicinalstyrelsen sålunda genom nämnda beslut bemyndigats att bevilja dagarvoden enligt styrelsens beprövande om högst 30, högst 35 eller högst 40 kronor. De ökade kostnaderna härför föranleda ej anslagsäskande hos riksdagen, då de kunna bestridas från den i avlöningsstaten för provinsialläkarna förslagsvis uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke ordinarie personal. Med hänsyn till det varierande vikariatsbehovet är det svårt att nu beräkna de uppkomna merkostnaderna. Man synes ha anledning förvänta, att vikariatstjänstgöringen ge-

nom den gjorda arvodesförbättringen skall komma att te sig mera lockande för de unga läkarna och att det alltså skall bliva lättare att vid förekommande behov erhålla vikarier.

Ett annat spörsmål, som kräver uppmärksamhet i detta sammanhang, är frågan om den instrumentutrustning, som den vikarierande läkaren måste ha tillgång till för att kunna utföra sina göromål. Sedan åtskilliga år tillbaka förfogar medicinalstyrelsen över ett antal uppsättningar instrument för utlåning till sådana vikarier, som icke på annat sätt kunna erhålla tillgång till erforderliga instrument. Dessa uppsättningar motsvara emellertid numera icke moderna krav. Styrelsen har därför nu framlagt förslag om anvisande av medel för inköp av ytterligare instrument för iordningställande, delvis med anlitande av de redan tillgängliga instrumenten, av tjugo nya sådana utrustningar.

För egen del anser jag det i hög grad önskvärt, att statsmakterna liksom hittills träda emellan för att i förekommande fall bistå de vikarierande läkarna med tillhandahållande av erforderlig instrumentutrustning. Då det vidare synes mig angeläget, att denna utrustning fyller de krav, som man numera anser sig böra ställa, vill jag för egen del tillstyrka styrelsens nu framlagda förslag om iordningställande av ett antal moderna uppsättningar instrument. Det synes mig dock vara tillfyllest, att antalet nya utrustningar tills vidare begränsas till femton. Vad beträffar villkoren för utlåningen av utrustningen synes det böra ankomma på medicinalstyrelsen att fastställa dessa i huvudsaklig anslutning till de riktlinjer, som angivits i dess framställning.

Vad angår kostnaderna för de nya utrustningarna äro styrelsens beräkningar i viss mån preliminära. Man synes dock vid beräkningen av det erforderliga anslaget kunna utgå från det angivna beloppet av 2 850 kronor per utrustning. För femton utrustningar skulle kostnaderna i enlighet härmed uppgå till $(15 \times 2\,850)$ 42 750 kronor eller i avrundat tal 43 000 kronor. Därest sistnämnda belopp sedermera icke skulle visa sig tillräckligt, torde, såsom styrelsen föreslagit, ytterligare kunna anlitas de avgifter, som influtit för lån av nuvarande utrustningar och f. n. finnas disponibla hos styrelsen.

Jag vill slutligen framhålla, att det av styrelsen framlagda förslaget, innan medel ställas till förfogande, synes böra underkastas granskning av centrala sjukvårdsberedningen.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.:*
Anskaffande av viss instrumentutrustning å tilläggsstat I
 till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservations-*
anslag av kronor 43 000.

[2.] 36 a. **Ombyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona, reservationsanslag.** Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 177 till 1946 års riksdag framlagt förslag anvisade riksdagen (skr. nr 209) för budgetåret 1946/47 till ombyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona ett reservationsanslag av 490 000 kronor. Detta anslag var avsett för bestridande av kostnaderna för de ombyggnadsarbeten vid anstalten, som erfordrades för dess övertagande av den statliga sinnessjuk- eller sinnesslövärderna.

Genom beslut den 21 juni 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att för en kostnad av högst 490 000 kronor låta utföra ombyggnadsarbetena i fråga samt ställde det av riksdagen anvisade anslaget till styrelsens förfogande.

Sedermera anvisades av 1948 års riksdag (prop. nr 2, bil. 5, p. 1; riksd. skr. nr 34) ytterligare 50 000 kronor för dessa arbeten. Ifrågavarande anslag var avsett för täckande av vissa merkostnader, som uppkommit på grund av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna.

Genom beslut den 20 februari 1948 medgav Kungl. Maj:t, att byggnadsstyrelsen finge använda ytterligare 50 000 kronor för arbetena samt ställde det av riksdagen anvisade anslaget å nämnda belopp till styrelsens förfogande.

I skrivelse den 7 oktober 1948 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om anvisande av ytterligare 48 000 kronor för ifrågavarande arbeten.

Styrelsen har därvid anfört i huvudsak följande:

I sin skrivelse den 1 september 1948 angående tilläggsanslaget å 50 000 kronor angav styrelsen, att den allmänna kostnadsstegring, som inträffat sedan ombyggnadsarbetena i januari 1946 kostnadsberäknades, uppgick till i genomsnitt cirka 15 procent. Med hänsyn till att arbetena då bedömdes bli i huvudsak färdigställda under förra hälften av innevarande år och till resultatet av utförda arbeten intill hösten 1947 bedömde styrelsen läget så, att hela denna kostnadsstegring icke skulle behöva tagas i anspråk. Det har emellertid sedan visat sig, att de återstående arbetena medfört betydligt större kostnader samt att arbetets bedrivande på grund av brist på fackutbildade arbetare måst utsträckas över längre tid. Avsevärt större del av arbetskostnaderna än vad som beräknats har därför fallit på tiden efter den avtalsperiod, som började den 1 april 1948. Styrelsen beräknar, att den allmänna kostnadsstegringen medfört en ytterligare merkostnad av 25 000 kronor. Till detta skola läggas vissa merkostnader, som ej äro avhängiga av den allmänna kostnadsstegringen utan beroende av omständigheter, vilka icke kunnat förutses vare sig vid den ursprungliga kostnadsberäkningen eller vid styrelsens framställning förliden höst. Sålunda har det blivit nödvändigt att i betydande utsträckning helt borttaga den invändiga putsen i tak och å väggar, ett arbete, som tidigare icke förutsetts och som dragit en merkostnad av 15 000 kronor. Vidare har det blivit nödvändigt, att i betydligt större utsträckning, än vad som från början beräknats, ersätta de gamla plåttaken med nya. Detta arbete har förorsakat en merkostnad av 8 000 kronor. Sammanlagt erfordras sålunda ett ytterligare tilläggsanslag av (25 000 + 15 000 + 8 000) 48 000 kronor för att arbetena skola kunna fullföljas. Med hänsyn till att ombyggnadsarbetena inom kort äro i huvudsak färdigställda bör erfordrerligt tilläggsanslag anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Departementschefen. Då jag icke funnit anledning till erinran mot vad byggnadsstyrelsen föreslagit, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av . . kronor 48 000.

E. Polisväsendet.

[3.] **Statens polisskola: Avlöningar.** Vid inrättandet av statens polisskola fr. o. m. budgetåret 1938/39 fastställdes arvodena för de två till skolan knutna heltidsanställda lärarna i ordnings- och kriminalpolistjänst till 9 000 kronor för år. Befattningarna voro avsedda att uppehållas av väl kvalificerade överkonstaplar. Föredragande departementschefen anförde till det propositionen (nr 219) bilagda utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 mars 1938 följande.

I avseende å de båda heltidsanställda lärarna lär det ur rekryteringssynpunkt få anses lämpligt, att dessa efter ansökan förordnas av Kungl. Maj:t tillsvidare för viss tid, förslagsvis högst 6 år. Befattningarna böra alltså ha karaktär av arvodestjänster. Man torde härvid normalt ha att räkna med att för förordnande böra ifrågakomma väl kvalificerade överkonstaplar inom framför allt de större städernas poliskårer. För sådan befattningshavare utgår i Stockholm den totala årsavlöningen (inberäknat dyrtidstillägg m. m.) f. n. med lägst 6 468 kronor och högst 7 893 kronor. Då tjänstgöringstiden för vecka avses bliva ganska avsevärd, 32 timmar, och det måste anses av synnerlig vikt att för befattningarna förvärva väl kvalificerade innehavare, finner jag skäligt föreslå, att årsarvodet fastställas till 9 000 kronor. Jag vill erinra, att en läroverksadjunkt i Stockholm uppbär i begynnelselön 8 706 kronor och i slutlön 10 248 kronor. Å arvode bör dyrtidstillägg icke utgå.

Vad departementschefen sålunda förordat vann riksdagens bifall.

Sedermåra har arvodet höjts, varjämte särskilt tilläggsarvode beviljats. För innevarande budgetår utgår ersättningen med sammanlagt 12 708 kronor (statsverkspropositionen 1948, elfte huvudtiteln, s. 249).

I skrivelse den 7 maj 1948 har *svenska polisförbundet* hemställt, att arvodena måtte fr. o. m. den 1 juli 1948 höjas med 200 kronor per månad och pensionsförhållandena ordnas på ett betryggande sätt. Till stöd härför framhåller förbundet, att den eftersläpning i lönehänseende, som förekommit, visat sig medföra mindre lyckliga konsekvenser för skolan. Förbundet anför vidare.

På senare år ha förekommit tre täta byten av lärarkrafter på dessa tjänster. Vid olika tillfällen har man måst kungöra tjänsterna flera gånger, innan kompetenta sökande anmält sig. Arvodena giva i dagens läge tjänsteinnehavarna en inkomst, som i stort sett enbart överensstämmer med överkonstapelslön i Stockholm. Frågan om pensionen har därvid lämnats helt åt sidan. En sådan lön lockar icke några kompetenta sökande. Särskilt

gäller detta landsbygden, där eventuella sökande få underkasta sig särskilda utlägg för resor och flyttningskostnader m. m. Det har också visat sig omöjligt att f. n. få fram sökande, så att skolledningen får något urval att välja på. Vid senaste ansökningstillfället anmälde sig icke någon enda kompetent sökande.

Över framställningen ha yttranden avgivits av styrelsen för statens polis-skola och statens lönenämnd.

Styrelsen för statens polisskola tillstyrker bifall till framställningen under återopande av en vid yttrandet fogad, av rektorn för statens polisskola upprättad promemoria. I promemorian understrykas skolans svårigheter att på grund av avlöningsförhållandena förvärva och behålla kvalificerade lärare. I promemorian anföres bl. a.

Då även i fortsättningen rekrytering på berörda lärarposter regelmässigt torde komma att ske från Stockholms poliskår, finnes det vara lämpligt att utgå från de löneförmåner, som tillkomma överkonstaplar i sagda kår. Dessa förmåner kunna icke anses innebära full gottgörelse för det med en heltidsläraryrkefattning vid skolan förenade ansvaret och arbetet. Tillika må erinras om att de erforderliga kvalifikationerna hos vederbörande — kommissariekompetens, framstående insikter i resp. undervisningsämnen och pedagogisk förmåga — äro av sådan art, att överkonstapelslön under inga förhållanden kan anses tillräcklig. År 1938 ansågs 1 200 kronor vara lämpligt tilläggsarvode. Visserligen skulle dyrtidstillägg ej förekomma, men förslagsställarna kunde ej gärna förutse den kommande våldsamma stegringen i levnadskostnader. Numera kan ett tilläggsarvode icke anses skäligt med mindre det från utgångsläget 1938 uppräknas till dagens dyrtidsnivå. Samtliga innevarande omständigheter synas tala för att tilläggsarvodet bestämes till 2 400 kronor.

Statens lönenämnd har i sitt yttrande ansett sig icke kunna tillstyrka, att arvodet bestämes till högre belopp än sammanlagt 14 000 kronor för år.

Departementschefen. Med hänsyn till det ansvar och den arbetsbörda, som äro förenade med ifrågavarande lärarbefattningar — vilka förutsatts skola bestridas av överkonstaplar — ansågs vid befattningarnas tillkomst fr. o. m. budgetåret 1938/39, att befattningshavarna borde erhålla ett arvode, som med visst belopp översteg den lön, som tillkom dem i deras egen-skap av polismän. Alltsedan nämnda budgetår ha befattningarna på ett undantag när uppehållits av polismän i Stockholms stads tjänst. För bud-getåret 1938/39 bestämdes arvodet till 9 000 kronor. Lönen till en överkonstapel i Stockholm utgick då med högst 7 893 kronor. Sålunda erhö-lo lärarna då ett tilläggsarvode av ca 1 100 kronor. Detta tilläggsarvode har sedermera bibehållits i stort sett oförändrat. På de skäl, som anförts i framställningen och i polisskolans yttrande, anser jag det nödvändigt, att ersättningen till lärarna höjes. Med utgångspunkt från att lönen till en överkonstapel i högsta löneklassen i Stockholm f. n. utgår med i runt tal 12 300 kronor för år föreslår jag, i anslutning till vad statens lönenämnd förordad, att arvodet för budgetåret 1948/49 bestämes till 14 000 kronor.

Vad åter angår frågan om ordnande av lärarnas pensionsförhållanden, vill jag framhålla, att Stockholms stad, från vars poliskår de nuvarande

lärarna rekryterats, i pensionshänseende tillgodoräknar polismännen tjänstgöring som lärare vid polisskolan. På grund härav finner jag framställningen i denna del icke böra föranleda någon vidare åtgärd.

I den för polisskolan för innevarande budgetår fastställda avlöningsstaten har upptagits en anslagspost på 133 400 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. I samband med att ledamöter och suppleanter i polisskolans styrelse fr. o. m. budgetåret 1948/49 för vissa fall tillerkänts särskilt arvode och reseersättning vid deltagande i styrelsens sammanträden har posten anvisats förslagsvis. I densamma ingår en obetecknad delpost på 25 416 kronor avsedd för årsarvoden åt de nu ifrågavarande lärarna. Då enligt mitt förslag lärararvodena för innevarande budgetår skulle komma att uppgå till sammanlagt 28 000 kronor, måste alltså anslagsposten, å vilken i övrigt icke kan beräknas uppkomma någon besparing, överskridas med c:a 2 600 kronor. För överskridandet torde förut sättas, att riksdagen lämnar sitt medgivande därtill.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att den i avlöningsstaten för statens polisskola upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, må för budgetåret 1948/49 överskridas med högst 2 600 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Börje Langton.

Bilaga 8.

Egentliga statsutgifter.**Tolfte huvudtiteln.**

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler härefter under tolfte huvudtiteln hörande ärende angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

D. Diverse.

[1.] 4 a. Åtgärder för utökning av vinterproduktionen av tegel, *reservationsanslag*. I propositionen nr 163/1948 bilaga 9 punkt 2 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till Åtgärder för utökning av vinterproduktionen av tegel å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor. Såsom framgår av propositionen skulle medlen användas till statsbidrag enligt av statens industrikommission föreslagna grunder för den särskilda vintertillverkning av tegel, som ägt rum under senare delen av 1947 och januari 1948. Kostnaderna härför beräknades till 225 000 kronor. Då emellertid å det för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1946/47 beviljade anslaget uppgivits föreligga en reservation om cirka 230 000 kronor, varav 145 000 kronor kunde tagas i anspråk för subventionen under vintern 1947/48, angavs anslagsbehovet till allenast 80 000 kronor.

Sedan riksdagen i skrivelse den 13 maj 1948, nr 204, anmält, att riksdagen anvisat det begärda anslaget, ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 21 maj 1948 anslaget till statskontorets förfogande att av statskontoret, på rekvisition i mån av behov, utbetalas till industrikommissionen, som ägde disponera anslaget för därmed avsett ändamål.

I skrivelse den 29 september 1947 har *industrikommissionen* anfört följande. Av kommissionens räkenskaper framginge, att av reservationen å ifrågavarande anslag i februari 1948 återstått endast cirka 130 000 kronor, att kommissionen därefter av samma reservation tagit i anspråk cirka 80 000 kronor samt att ytterligare omkring 7 000 kronor erfordrades för subventionen av vintertillverkningen av murtegel under vintern 1946/1947. Enligt kommissionens beräkning skulle för den föreslagna subventionen av vintertillverkningen av murtegel under vintern 1947/48 åtgå 223 000 kronor. Till kommissionens förfogande funnes 43 000 kronor av reservationen jämte det senast beviljade beloppet, 80 000 kronor, eller alltså tillhoppa 123 000 kronor. Ytterligare 100 000 kronor erfordrades därför för att kommissionen skulle kunna utbetala statsbidrag med tillämpning av de grunder, som kommissionen angivit i sin tidigare framställning. Kommissionen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte ställa ytterligare 100 000 kronor till kommissionens förfogande för subvention av vintertillverkning av murtegel under vintern 1947/48.

Departementschefen. Det för riksdagen under vårsessionen framlagda, av riksdagen antagna förslaget till subvention av vintertillverkningen av murtegel under vintern 1947/48 innebar, att subvention enligt vissa av *industrikommissionen* angivna regler skulle utgå för tegel, som tillverkats före utgången av januari 1948. Kostnaderna härför beräknades till 225 000 kronor, men med hänsyn till den reservation å tidigare anslag till motsvarande ändamål, som uppgivits föreligga, reducerades det aktuella anslagsäskandet till 80 000 kronor. Det har nu visat sig, att reservationen å tidigare anslag vid den tidpunkt, då anslagsäskandet framlades, uppgick till ett belopp som med ca 100 000 kronor understeg det belopp som man då räknat med. Orsaken till den oriktiga uppgiften har visat sig vara, att en rekvisition från *industrikommissionen* felaktigt bokförts på ett annat anslag. Felet har, enligt vad statskontoret uppgivit, numera rättats till. Härigenom har emellertid det anvisade anslaget blivit otillräckligt. Bristen beräknas av *industrikommissionen* till omkring 100 000 kronor. Mot denna beräkning synes intet vara att erinra.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Åtgärder för utökning av vinterproduktionen av tegel* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.

Bilaga 9.

Utgifter för statens kapitalfonder.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15
oktober 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,
ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler frågor om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 och anför därvid följande.

I enlighet med de principer, som hittills tillämpats, föranleda vissa av de denna dag äskade investeringsanslagen, att förslag om erforderliga avskrivningsanslag föreläggas riksdagen. Skulle nya avskrivningsbehov uppkomma eller ändring ske i de till grund för nu beräknade avskrivningar liggande förhållandena förutsätter jag, att vederbörliga tillägg och jämkningar vidtagas av riksdagen.

Jag torde nu i korthet få redogöra för de olika fall, i vilka omedelbar avskrivning är påkallad beträffande investeringarna å tilläggsstaten.

Statens allmänna fastighetsfond. Anslaget till iståndsättande av statens fastighet i Leningrad å 40 000 kronor torde med hänsyn till att investeringen huvudsakligen avser eftersatt underhåll och sålunda icke kan sägas väsentligt höja fastighetsvärdet böra i sin helhet avskrivas. Likaledes bör anslaget till anordnande av lokaler för statens handels- och industrikommissioner å 2 500 000 kronor helt avskrivas med hänsyn till att investeringen avser inredande av provisoriska lokaler. Anslagen till uppförande av fastighet för beskickningen i Canberra och annexbyggnad till kanslihuset å 250 000 resp. 230 000 kronor torde i enlighet med gällande principer böra avskrivas med 25 procent.

Statens utlåningsfonder. Investeringsanslaget till fiskerilånefonden å 1,5 miljoner kronor torde böra avskrivas med 25 procent, då från fonden utlämnade lån löpa med 3 procent ränta.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avskrivning av nya kapitalinvesteringar i härefter angivna fonder å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa följande *reservationsanslag*, nämligen:

Statens allmänna fastighetsfond.

Utrikesdepartementet:

<i>Uppförande av fastighet för beskickningen i Canberra</i>	kronor	62 500
<i>Iståndsättande av statens fastighet i Leningrad</i>	»	40 000

Kommunikationsdepartementet:

<i>Annexbyggnad till kanslihuset</i>	»	57 500
<i>Anordnande av lokaler för statens handels- och industrikommisioner</i>	»	2 500 000

Statens utlåningsfonder.

Jordbruksdepartementet:

<i>Fiskerilånefonden</i>	»	375 000
--------------------------------	---	---------

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Nils Grass.

Bilaga 10.

Kapitalinvesteringar.

Utrikesdepartementet.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Statsministern och t. f. chefen för utrikesdepartementet anmäler härefter under utrikesdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

III. Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] 5 a. Uppförande av fastighet för beskickningen i Canberra. För budgetåret 1947/48 har riksdagen (skr. nr 396) med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 9 maj 1947 (nr 265) framlagda förslag anvisat ett investeringsanslag av 650 000 kronor till uppförande av fastighet för beskickningen i Canberra.

Vid föredragning av detta ärende framhölls, att det med hänsyn till svårigheterna att på annat sätt ordna tillfredsställande installering för beskickningen i Canberra vore ofrånkomligt att fullfölja planen på en svenska statens egen fastighet därstädes. Då inköp av lämplig fastighet för ändamålet icke torde kunna ifrågakomma, borde ett beskickningshus uppföras i enlighet med anvisning från byggnadsstyrelsen. Föredraganden anslöt sig därvid till dåvarande generalkonsulns i Sydney av styrelsen biträdda förslag rörande det lämpligaste alternativet i fråga om byggnadens storlek. Enligt detta förslag skulle kostnaderna för byggnaden i svenskt mynt uppgå till i runt tal 650 000 kronor. Fullt säkra kostnadsberäkningar för husbygget kunde under rådande förhållanden icke framläggas. Det syntes dock vara anledning räkna med att totalutgiften skulle, därest arbets- och prisförhållanden icke allvarligt förändrades, stanna inom ramen för nyss angivna belopp, 650 000 kronor, vilket innefattade en viss säkerhetsmarginal.

Den sedermera upprättade beskickningen i Canberra har därefter med vederbörande australiska myndigheter upptagit förhandlingar om arrendering av en för ett beskickningshus väl lämpad tomt i Canberra, varvid ett för båda parter godtagbart förslag till hyreskontrakt undertecknats. I anslutning därtill har beskickningen i samråd med en ledande arkitektfirma infordrat anbud på byggnad för beskickningen. Därvid har konstaterats, att kostnaden för fastighetens uppförande komme att icke obetydligt överstiga det tidigare beräknade beloppet. Enligt det anbud, som efter granskning såväl av nämnda arkitektfirma som av en av beskickningen tillkallad sakkunnig befunnits vara förmånligast, beräknas byggnadskostnaderna jämte arkitektarvode uppgå till i svenskt mynt omkring 870 000 kronor. Om därtill lägges en beräknad säkerhetsmarginal för eventuella förändringar i materialkostnader och arbetslöner m. m. under byggnadstiden å omkring 30 000 kronor, skulle kostnaden för byggnaden uppgå till i runt tal 900 000 kronor. Denna ökning av kostnaderna får, enligt vad beskickningen framhållit, tillskrivas genomgripande förändringar på byggnads- och arbetsmarknaden i Australien sedan tiden för nästföregående års kostnadsberäkningar, oväntad kraftig ökning i material-, transport- och arbetskostnader, av myndigheterna påkallad ändring av infartsvägarna till byggnaden samt vissa oförutsedda sprängnings- och dikningsarbeten.

Byggnadsstyrelsen, som anmodats yttra sig i ärendet, har beträffande de nya kostnadsberäkningarna förklarar, att en höjning av byggnadskostnaderna till 875 000 kronor finge anses motiverad. I detta belopp hade dock icke inräknats de ökade kostnader, som eventuellt kunde uppstå till följd av höjda materialkostnader och arbetslöner m. m. under byggnadstiden och vilka av beskickningen angivits till omkring 30 000 kronor.

Föredraganden. Med hänsyn till vad i nämnda proposition anförts angående svårigheterna att på annat sätt och till rimliga kostnader anskaffa tillfredsställande lokaler för beskickningens och dess personals behov, synes det mig synnerligen angeläget, att den planerade fastigheten kommer till stånd, oaktat den tidigare beräknade kostnadsramen torde komma att icke obetydligt överskridas på grund av en genomgripande förändring av löne- och pridförhållandena i Australien. Det är enligt min mening av desto större vikt, att beskickningens lokalfråga löses i enlighet med den nu igångsatta planen, som den gynnsamma utvecklingen av handelsförbindelserna mellan Sverige och Australiska Statsförbundet under det senaste året ytterligare understrukt angelägenheten av att beskickningen snart kan överflytta till Canberra för upprätthållande av erforderlig kontinuerlig kontakt med därvarande officiella kretsar. Jag anser mig sålunda böra tillstyrka, att erforderliga medel för täckande av detta överskridande anvisas av riksdagen. Vad nyssnämnda belopp av omkring 30 000 kronor avser, synes detta, med hänsyn till rådande osäkra ekonomiska förhållanden, böra medtagas i kalkylen. Jag förordar alltså, att den sammanlagda kostnaden för byggnaden uppskattas till i runt tal 900 000 kronor. Utöver det av riks-

dagen beviljade anslaget skulle därför för uppförande av byggnaden erfordras ett belopp av omkring 250 000 kronor.

Under hänvisning härtill får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av fastighet för beskickningen i Canberra* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av kronor 250 000.

[2.] 5 b. **Iståndsättande av statens fastighet i Leningrad.** För tillgodoseende av dåvarande beskickningens i S:t Petersburg — numera Leningrad — lokalbehov förvärvade svenska staten år 1913 en fastighet därstädes. Under åren 1924—1938 disponerades denna fastighet av konsulatet i Leningrad. Sedan detta sistnämnda år indragits, har fastigheten stått oanvänd, frånsatt att vissa för tjänstepersonal avsedda lägenheter bebotts av personer, som svarat för fastighetens tillsyn. Under åren 1939—1945 har fastigheten, så när som på några obetydliga, troligen av granatsplitter förorsakade skador å byggnadens tak, undgått skador genom direkta krigshandlingar. På grund av de senaste årens förhållanden ha emellertid några underhållsarbeten å fastigheten icke kunnat utföras, vilket medfört, att byggnaden nu befinner sig i ett utomordentligt förfallet skick och att fara föreligger för att den kommer att störta samman, därest icke vissa försvarsarbeten snarast igångsätts.

Vid en besiktning, som företagits av en till Leningrad för ändamålet särskilt utsänd sakkunnig från byggnadsstyrelsen, har konstaterats, att en genomgripande restaurering av fastigheten är ofrånkomlig, därest fortsatt förstörelse av byggnaden skall förhindras. För att sätta byggnaden i fullt användbart skick skulle dessutom erfordras omfattande reparationsarbeten, vilka emellertid på grund av rådande förhållanden för närvarande icke lämpligen kunna utföras och fördenskull böra anstå tills vidare. Resultatet av nämnda besiktning av fastigheten har lagts till grund för en av byggnadsstyrelsen utarbetad arbetsbeskrivning över vissa reparationsarbeten, som av styrelsen ansetts av behovet oundgängligen påkallade. Dessa arbeten omfatta i främsta rummet översyn och reparation av byggnadens yttertak och takkonstruktion, fullständig restaurering av fasaderna samt översyn och reparation av samtliga skadade delar av byggnadens väggar och bjälklag.

Beskickningen i Moskva har från vederbörande sovjetryska myndigheter på begäran erhållit ett kostnadsförslag, grundat på ifrågavarande arbetsbeskrivning, i vilket erforderliga reparationsarbeten beräknas draga en utgift av i svenskt mynt 30 600 kronor. I denna summa ha inräknats även kostnaderna för en omfattande reparation av nyssnämnda för tjänstepersonal avsedda lägenheter. Fastighetens restaurering i enlighet med detta förslag har tillstyrkts av byggnadsstyrelsen. Denna har dock för sin del förordat,

att beloppet för mötande av eventuella ytterligare utgifter höjes till 40 000 kronor.

Föredraganden. Av de i ärendet införskaffade upplysningarna framgår, att nu ifrågavarande fastighet löper fara att helt och hållet förfalla, om ej vissa reparationsarbeten skyndsamt vidtagas. Jag anser mig därför böra förorda, att erforderliga medel för detta ändamål äskas av riksdagen. Jag ansluter mig till byggnadsstyrelsens uppfattning, att en jämförelsevis bred marginal bör beräknas för prisstegringar och oförutsedda utgifter, och tillstyrker därför, att ett belopp av 40 000 kronor anvisas för ändamålet. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iståndsättande av statens fastighet i Leningrad* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av kronor 40 000.

Vad statsministern sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Tore Högstedt.

Bilaga 11.

Kapitalinvesteringar.

Kommunikationsdepartementet.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler härefter under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

III. Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] 5 c. **Annexbyggnad till kanslihuset.** Till annexbyggnad till kanslihuset har riksdagen för budgetåren 1944/45—1947/48 anvisat investeringsanslag av tillhoppa 7 026 000 kronor. Anslagen ha avsetts för uppförande av annexbyggnaden å det söder om kanslihuset belägna området mellan Myntgatan, Salviigränd, Västerlånggatan, Storkyrkobrinken och Riddarhustorget. Beträffande företagens detaljer hänvisar jag till propositionerna 1944: 220 och 1945: 194, samt 1947 års statsverksproposition (Bil. 27, p. 108).

I skrivelse den 7 oktober 1948 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om medelsanvisning för anordnande av vissa restauranglokaler i annexbyggnaden.

Styrelsen erinrar till en början, att den av Meurlingska stiftelsen drivna restaurangen Rosengrens källare är inrymd i stiftelsen tillhöriga fastigheten i hörnet av Salviigränd och Västerlånggatan.

I samband med den expropriation av vissa äldre fastigheter, som nödvändiggjordes för uppförande av annexbyggnaden diskuterades med innehavaren av restaurangen möjligheten att låta restaurangrörelsen vara kvar efter ombyggnad av den fastighet, där huvuddelen av restaurangen var förlagd.

Detta skulle bland annat medföra fördelar för den lunchservering som under alla förhållanden är nödvändig för de inom annexbyggnaden sysselsatta tjänstemännen. Förhandlingarna med Meurlingska stiftelsen, som avser att i hörnfastigheten fortsätta sin restaurangrörelse, ha fortskridit så långt att ett förslag till avtal föreligger. Då emellertid utrymmet i fastigheten är mycket begränsat, har det befunnits för såväl kronan som stiftelsen fördelaktigt, att vissa delar av annexets källar- och bottenvåningar, vilka icke lämpligen kunna utnyttjas för tjänstelokaler, iordningställas till köks- och serveringslokaler i anslutning till dem i stiftelsens hus samt uthyras åt stiftelsen. Kostnaderna för iordningställande av sagda lokaler för restaurangändamål beräknar styrelsen uppgå till 230 000 kronor. Styrelsen beräknar, att ifrågavarande lokaler till följd av dessa åtgärder komma att lämna en i runt tal 16 000 kronor högre årlig hyra än om de hade uthyrts till butiks- och lagerlokaler. Då härtill kommer att anordnande av restaurangen otvivelaktigt för kronan medför fördelar i olika hänseenden, föreslår styrelsen, att ifrågavarande inredningsarbeten utföras. Med hänsyn till att kanslihusannexet beräknas vara i huvudsak färdigställt i början av år 1949 böra erforderliga medel för restauranglokalerna stå till förfogande redan innevarande år.

Styrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av kostnader i samband med anordnande av restauranglokaler i kanslihusannexet å tilläggsstat för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 230 000 kronor.

Departementschefen. I den snart färdigställda annexbyggnaden till kanslihuset ha lokaler för en lunchservering avsetts skola inredas i byggnadens översta våning. Utrymmet härför utgör cirka 290 m². Lunchserveringen skall enligt förslag tills vidare utarrenderas till den s. k. Meurlingska stiftelsen, vilken är innehavare av den kanslihusannexet angränsande fastigheten i hörnet av Salviigränd och Västerlånggatan inrymda restaurangen Rosengrens källare. Byggnadsstyrelsen har nu föreslagit, att vissa delar av annexbyggnadens källar- och bottenvåningar, vilka icke äro lämpade såsom tjänstelokaler, inredas till köks- och serveringslokaler samt uthyras till stiftelsen. Dessa nyinredda lokaler, vilka enligt vad jag inhämtat ha en yta av 635 m², skulle även tillgodose kanslipersonalens behov. Kostnaderna för lokalernas iordningställande ha beräknats till 230 000 kronor och hyran för lokalerna skulle utgå med 35 000 kronor för år eller med ett cirka 16 000 kronor högre belopp än om de uthyrts till butiks- och lagerlokaler.

Jag tillstyrker byggnadsstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Annexbyggnad till kanslihuset* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av kronor 230 000.

[2.] 7 a. Anordnande av lokaler för statens handels- och industrikommissioner. Genom beslut den 24 september 1948 bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att för bestridande av kostnaderna för utförande vid Svea livgardes f. d. kasernetablissemment i Stockholm av vissa om- och tillbyggnadsarbeten för att bereda lokaler för handels- och industrikommissionerna förskottsvis taga i anspråk högst 1 000 000 kronor av det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under statens allmänna fastighetsfond anvisade investeringsanslaget till Anordnande av häradsskrivar-kontor. Kungl. Maj:t föreskrev, att det ianspråktagna beloppet skulle återföras till nämnda anslag, sedan särskilda medel anvisats för arbetena. Samtidigt härmed meddelade Kungl. Maj:t byggnadstillstånd för byggnadsarbetet.

I skrivelse den 7 oktober 1948 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om medelsanvisning för ifrågavarande byggnadsföretag.

Styrelsen erinrar till en början, att fullföljandet av byggnadsföretaget anbefallts efter en inom handels- och industrikommissionerna verkställd utredning rörande dessa kommissioners lokalbehov. Sedan styrelsen under hand erhållit uppdrag att vidtaga sådana byggnadsåtgärder vid Svea livgardes förutvarande kasernetablissemment, att lokaler där kunde anordnas för ifrågavarande kommissioner och vara färdiga för inflyttning snarast möjligt under första delen av år 1949, har styrelsen i samråd med kommissionerna och fortifikationsförvaltningen närmare utrett frågan och därvid kommit till följande resultat.

1. Å kaserngården uppföres en större provisorisk kontorsbyggnad i två våningar, vilken genom täckta förbindelsegångar göres tillgänglig från de befintliga kasernbyggnaderna, belägna utmed Linnégatan.

2. Kanslihuset och de båda utmed Linnégatan belägna kasernerna samt eventuellt våningen 2 trappor i den nordvästra kasernen byggas om till kontorslokaler.

3. Våningen 1 trappa i gamla matsalsbyggnaden inredes till lunchservering.

4. Ytterligare en provisorisk kontorsbyggnad uppföres med förläggning till östra delen av den öppna platsen vid Linnégatan.

De preliminära kostnaderna för nu angivna byggnadsåtgärder framgå av följande av byggnadsstyrelsen upprättade sammanställning.

1. provisorisk kontorsbyggnad	kronor	1 100 000
2 + 3. ombyggnad av kanslihus, kaserner och matsalsbyggnad	»	1 000 000
4. provisorisk kontorsbyggnad	»	400 000
		Summa kronor 2 500 000.

I anslutning härtill framhåller styrelsen, att därest ianspråktagandet av de lokaler — ca 60 rum — som inrymmas i den provisoriska kontorsbyggnaden å den öppna platsen vid Linnégatan, kan anstå till dess den nord-

östra kasernen, vilken under större delen av första halvåret 1949 kommer att disponeras för omskolningskurser för värnpliktiga, blir disponibel, kan motsvarande lokalbehov erhållas genom ombyggnad till kontorslokaler av två våningar i denna kasern. Om förhandlingarna med kommissionerna skulle leda till det resultatet, att anstånd med ianspråktagande av nyssnämnda lokaler är möjligt, synes det styrelsen vara lämpligast att ej låta uppföra den mindre kontorsbyggnaden utan i stället utföra ombyggnad av den nordöstra kasernen. Den sammanlagda kostnaden för byggnadsföretagets genomförande kommer därvid att något nedbringas. Med hänsyn till att lokalerna skola vara färdiga för inflyttning snarast möjligt under första delen av år 1949, är det nödvändigt att erforderliga medel för byggnadsföretagets utförande stå till styrelsens förfogande under innevarande år.

På grund av det anförda hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1948 års riksdag att för ändamålet å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Departementschefen. Statens handels- och industrikommissioner ha på grund av den rådande bristen på förvaltningslokaler sedan länge haft sin personal uppdelad på ett flertal olika tjänstgöringsplatser ute i Stockholm, vilket föranlett särskilda svårigheter för kommissionernas arbete. Frågan om ett sammanförande av personalen till ett mindre antal tjänstgöringsplatser och helst inom en byggnad har tidigt övervägts. På grund av det under senaste året försämrade valutaläget och det därigenom aktualiserade kravet på högsta effektivitet hos bl. a. handels- och industrikommissionerna kunna åtgärder för att lösa kommissionernas lokalfråga icke längre uppskjutas.

Byggnadsstyrelsen har efter verkställd utredning föreslagit, att Svea livgardes f. d. kaserner skola om- och tillbyggas för att bereda erforderliga lokaler åt kommissionerna. Mot detta förslag, vilket tillstyrkts av kommissionerna, har jag icke något att erinra. I detta sammanhang vill jag erinra om att riksdagens revisorer i sin berättelse för budgetåret 1946/47 behandlat frågan om utnyttjandet av bl. a. dessa kaserner för förvaltningsändamål. Efter att ha diskuterat olika alternativ för kasernernas användning — varvid särskilt framhållits, att statsverkets behov av förvaltningslokaler icke kunde förväntas bli tillnärmelsevis tillgodosett genom nybyggnader — förordade revisorerna, att möjligheterna att utnyttja de befintliga kasernetablissemanten med endast mindre omändringsarbeten skulle utredas och att förslag i ämnet snarast skulle föreläggas riksdagen.

Genom beslut den 24 september 1948 har Kungl. Maj:t bemyndigat byggnadsstyrelsen att förskottsvis taga i anspråk högst 1 000 000 kronor från anslaget till Anordnande av häradsskrivarkontor, vilket jämlikt beslut av 1947 års riksdag må tagas i anspråk jämväl för anordnande av förvaltningslokaler i allmänhet, för om- och tillbyggnadsarbeten vid f. d. Svea livgarde. Byggnadsstyrelsen har nu äskat 2,5 miljoner kronor för arbetenas utförande och framlagt förslag till kasernernas utnyttjande.

Det förskottrade beloppet motsvarar kostnaden för ombyggnad av kanslihus, kaserner och matsalsbyggnad. Det ytterligare medelsbehovet utgör 1 500 000 kronor. Då byggnadsstyrelsen äskar 2 500 000 kronor för hela byggnadsföretaget är avsikten att återföra 1 miljon kronor till det förutnämnda anslaget till Anordnande av häradsskrivarkontor. Jag förordar att anslaget förstärkes på angivet sätt för att möjliggöra fortsatt anskaffande av förvaltningslokaler i andra fall.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att Kungl. Maj:t genom beslut denna dag bemyndigat t. f. chefen för handelsdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för att verkställa översyn av de möjligheter att rationalisera verksamheten inom de båda berörda kommissionerna, vilka kunna uppstå till följd av sammanflyttningen.

Jag tillstyrker byggnadsstyrelsens medelsäskande och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av lokaler för statens handels- och industrikommissioner* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2 500 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Stig Salomonson.

Bilaga 12.

Kapitalinvesteringar.

Jordbruksdepartementet.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 15 oktober 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Statsrådet Sträng anmäler härefter under jordbruksdepartementet hörande ärende angående kapitalinvestering å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

V. Statens utlåningsfonder.

[1.] 7. **Fiskerilånefonden.** Fonden för fiskerinäringens befrämjande (fiskerilånefonden) inrättades enligt beslut av 1891 års riksdag. Nu gällande bestämmelser för lån ur fonden återfinnas i kungörelsen den 7 augusti 1907 (nr 61) med däri genom kungörelserna nr 151/1916, 359/1921, 130/1928, 298/1930, 112/1932, 627/1937, 220/1943 och 313/1948 gjorda ändringar.

Från fonden utlämnas genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting låneunderstöd för anskaffande av fiskebåtar, motorer eller annan maskinell utrustning för sådana båtar, fiskredskap samt för forsling av fisk avsedda fordon, smärre båtar eller andra smärre transportmedel, vidare för anläggande av smärre inrättningar för tillgodogörande eller förädling av fiskets produkter samt för utförande av fiskodling.

Enligt beslut av 1921 års riksdag må av Kungl. Maj:t årligen disponeras ett belopp av 1 800 000 kronor såsom lån från ifrågavarande fond.

Den år 1948 vidtagna ändringen i kungörelsen innebär, förutom viss utsträckning av de ändamål, vartill lån må utlämnas, att lån från fonden i varje särskilt fall må uppgå till högst 60 000 kronor mot tidigare 35 000 kronor.

I skrivelse den 20 augusti 1948 har fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels medgiva att av fiskerilånefonden från och med budgetåret 1948/49 ett belopp av 2 500 000 kronor årligen må disponeras för utlämnande av lån, dels ock å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa 2 100 000 kronor för kapitalökning av nämnda fond.

Till motivering för sin framställning har fiskeristyrelsen anfört i huvudsak följande.

Under ett vart av åren 1935—1948 ha ur fonden sammanlagt beviljats lån till nedanstående belopp:

År	Kronor	År	Kronor
1935	1 092 640	1942	999 945
1936	1 099 405	1943	1 297 021
1937	993 860	1944	1 480 745
1938	994 845	1945	695 320
1939	961 330	1946	1 489 285
1940	913 480	1947	1 230 735
1941	485 765	1948	1 800 000

Av sammanställningen framgår, att de sammanlagda årliga beloppen, som under åren 1935—1942 i allmänhet utgjort omkring 1 000 000 kronor, från och med år 1943, med undantag för år 1945, väsentligt stegrats, enligt styrelsens mening beroende på dels att kostnaderna för anskaffning av båtar stigit, dels att låneunderstödens maximibelopp år 1943 höjdes till 35 000 kronor, dels ock att större och dyrare båtar numera byggas. Medan till och med år 1947 samtliga låneanspråk helt kunnat tillgodoses inom ramen för det belopp, 1 800 000 kronor, som för närvarande årligen får disponeras ur fonden, förelågo emellertid år 1948 hos hushållningssällskapen och Göteborgs och Bohus läns landsting enligt vad styrelsen inhämtat för detta år ansökningar om lån av natur att böra bifallas till ett sammanlagt belopp av omkring 1 968 300 kronor, därav hos hushållningssällskapen 968 300 kronor och hos nämnda landsting omkring 1 000 000 kronor. Trots att låneunderstödens maximibelopp då ännu endast var 35 000 kronor mot numera 60 000 kronor och vidare möjlighet ej förelåg att såsom nu erhålla lån för anskaffning av maskinell utrustning voro således anspråken på fonden ifrågavarande år avsevärda. Det finns enligt styrelsens mening skälig anledning antaga att låneanspråken under de närmaste åren bliva så stora, att det belopp, som för närvarande årligen får disponeras ur fonden, icke kommer att vara till fyllest för att tillfredsställa dessa anspråk.

En höjning av det belopp, som årligen får utlämnas ur fonden, förutsätter emellertid även en ökning av fondens kapital. En dylik ökning är dock enligt styrelsens förmenande nödvändig oavsett den föreslagna höjningen av lånebeloppens maximigräns. Under en följd av år ha för utlåningen i huvudsak endast inflytande annuiter kunnat disponeras. Man torde få räkna med en avsevärd minskning av dessa under innevarande och närmast följande budgetår med hänsyn till att åtskilliga låntagare under de senaste åren synas ha fullgjort sina amorteringar snabbare än som ålegat dem enligt lånevillkoren. Statskontoret har således beräknat, att under vart och ett av budgetåren 1948/49, 1949/50 och 1950/51 endast omkring respektive 400 000, 750 000 och 750 000 kronor komma att stå till förfogande för utlåning. Enligt styrelsens mening är det uppenbart, att fondens tillgångar

äro otillräckliga för att tillgodose de anspråk, som kunna komma att ställas på densamma.

Statskontoret har i remissutlåtande den 27 september 1948 uttalat, att det begärda anslaget till fiskerilånefonden syntes kunna bedömas endast i samband med prövningen av de kapitalinvesteringar i övrigt, som ansåges böra och kunna komma i fråga. Ämbetsverket har ansett, att förutsättningar för en höjning av det belopp, 1 800 000 kronor, som för närvarande årligen finge disponeras från fiskerilånefonden, icke föreläge.

Föredraganden. Jag torde få erinra, att jag i det vid propositionen nr 48/1948 fogade utdraget av statsrådsprotokollet (s. 59) uttalade, att en höjning av maximigränsen för det högsta lånebeloppet från 35 000 kronor till 60 000 kronor, icke syntes böra föranleda, att beloppet för den totala utlåningen från fonden höjdes, då utlåningens omfattning icke något är uppgått till det belopp, 1 800 000 kronor, som Kungl. Maj:t årligen ägde disponera för ändamålet. Visserligen har innevarande år, enligt vad fiskeristyrelsen anfört, sagda belopp till fullo utnyttjats, men med hänsyn till nödvändigheten att i nuvarande läge i möjligaste mån begränsa investeringsverksamheten och då ingen erfarenhet ännu kunnat vinnas rörande den inverkan på lånebehovet, som den nu genomförda höjningen av maximigränsen för lån från fonden kan få, är jag icke nu beredd att förorda någon höjning av det belopp, som årligen får utlämnas ur fonden.

Då för utlåning ur fonden endast stå till förfogande inflytande annuiter, och dessa för innevarande budgetår beräknas uppgå till 400 000 kronor, erfordras emellertid ett kapitaltillskott till fonden även vid oförändrad maximiram för utlåningen. Jag förordar därför, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisas ett anslag för ändamålet å 1 500 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fiskerilånefonden* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1 500 000.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bengt Damm.

Bilaga 13.

Kapitalinvesteringar.

Inrikesdepartementet.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den
15 oktober 1948.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,
ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, anmäler härefter under inrikesdepartementets handläggning hörande ärende angående kapitalinvestering å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 samt anför därvid följande.

VIII. Fonden för förlag till statsverket.

[1.] 3. **Världshälsovårdsorganisationens rörelsefond.** Jämlikt beslut av 1947 års riksdag (prop. nr 226; riksd. skr. nr 276) har Sverige anslutit sig till den vid internationella hälsovårdskonferensen i New York år 1946 upprättade stadgan för världshälsovårdsorganisationen. Enligt artikel 80 skulle stadgan träda i kraft, när tjugosex medlemmar av Förenta Nationerna anslutit sig till densamma. Vid nyssnämnda konferens beslöts, att — i avvaktan på stadgans ikraftträdande och världshälsovårdsorganisationens upprättande — skulle bildas en interimskommission för organisationen. Denna kommission, vars verksamhet finansierats genom lån från Förenta Nationerna, erhöi i uppdrag bl. a. att snarast möjligt efter den dag, då stadgan trätt i kraft, sammankalla det första sammanträdet med världshälsovårdsorganisationens beslutande organ, världshälsovårdsförsamlingen. I enlighet härmed utfärdades av interimskommissionen i april 1948, vid vilken tidpunkt mer än tjugosex medlemmar av Förenta Nationerna anslutit sig till stadgan och denna alltså trätt i kraft, kallelse till nämnda sammanträde.

Mötet ägde rum i Genève den 24 juni—den 24 juli 1948. Sverige representerades vid mötet av tre ombud och en expert. Vid mötet beslöts bl. a., att interimskommissionen skulle upphöra den 31 augusti 1948 och dess uppgifter överflyttas till världshälsovårdsorganisationen. Vidare fastställdes

budget för organisationen bl. a. för tiden den 1 september—den 31 december 1948. Budgeten slutar på ett belopp av 4 800 000 dollars. Fördelningen av denna summa på huvudgrupper av utgifter framgår av följande uppställning.

<i>Del I.</i>	Allmänna sammanträden	dollars	35 000
<i>Del II.</i>	Sekretariat, andra byråer och regional verksamhet, teknisk service, expertsammanträden	»	965 000
<i>Del III.</i>	Rörelsefond	»	1 650 000
<i>Del IV.</i>	Återbetalning av interimskommissionens skuld till Förenta Nationerna	»	2 150 000
			Summa dollars 4 800 000

Vad beträffar medlemsstaternas bidrag till organisationen beslöts, att dessa för åren 1948 och 1949 skulle utgå i enlighet med de grunder, som tillämpats av Förenta Nationerna vid fastställandet av bidragen för år 1948 till sistnämnda organisation. Medan medlemsstaternas bidrag till Förenta Nationerna bestämts till viss procentuell andel — för Sveriges del 2,04 procent för år 1948 — av den totala budgeten, ansågs det emellertid beträffande bidragen till världshälsovårdsorganisationen av olika skäl lämpligare att bestämma bidragen till ett visst antal enheter, varvid 5 enheter skulle svara mot 0,04 procent. I enlighet härmed fastställdes Sveriges bidragsskyldighet till 245 av de sammanlagt 12 002 enheter som ankomma på stater, som tillhöra Förenta Nationerna. Vidare skola av stater, som icke tillhöra Förenta Nationerna, erläggas tillhopa 610 enheter. Bidragsskalan upptager i enlighet härmed sammanlagt 12 612 enheter.

Till delarna I, II och III av budgeten skola samtliga de stater bidraga, som den 24 juli 1948 — dagen för avslutandet av världshälsovårdsförsamlingens första sammanträde — voro medlemmar av världshälsovårdsorganisationen. Då dessa stater enligt bidragsskalan ha att svara för sammanlagt 12 145 enheter, uppgår Sveriges bidrag till delarna I och II av budgeten till $\left(\frac{245 \times 1\,000\,000}{12\,145}\right)$ 20 173 dollars och till del III av budgeten till $\left(\frac{245 \times 1\,650\,000}{12\,145}\right)$ 33 285 dollars. Till del IV av budgeten skola bidraga dels de stater, som undertecknade överenskommelsen i New York år 1946 om upprättande av interimskommissionen, dels ock de stater, som icke undertecknat denna överenskommelse men sedermera anslutit sig till världshälsovårdsorganisationens stadga. Sammanlagt representera dessa båda grupper av stater 12 607 enheter. Sveriges bidrag till del IV av budgeten uppgår därför till $\left(\frac{245 \times 2\,150\,000}{12\,607}\right)$ 41 782 dollars. I enlighet härmed har Sverige att för år 1948 betala sammanlagt (20 173 + 33 285 + 41 782) 95 240 dollars.

För bestridande av Sveriges bidrag till delarna I, II och IV av budgeten eller (20 173 + 41 782) 61 955 dollars har Kungl. Maj:t den 8 oktober 1948 anbefallt statskontoret att från anslaget till bidrag till internationellt hälso-

vårdsarbete till riksbanken utbetala ett belopp av 221 945 kronor 11 öre. Samtidigt hemställde jag hos riksbanken att för gäldande av bidraget till nyssnämnda delar av budgeten utbetala häremot svarande belopp i schweiziska francs till världshälsovårdsorganisationens bankförbindelse i Genève. Nyssnämnda anslag kan emellertid icke anlitas för gäldande av Sveriges bidrag till del III av budgeten, dvs. rörelsefonden. För bestridande av kostnaderna för bidraget till denna fond, vilken är avsedd för användning förskottsvis, i avvaktan på att medlemsstaternas bidrag till löpande års utgifter inflyta, samt för bestridande av oförutsedda utgifter, bör — i likhet med vad skedde i fråga om Sveriges bidrag till motsvarande fond hos Förenta Nationerna (jfr prop. nr 29/1947, riksd. skr. nr 63/1947) — anvisas ett särskilt anslag å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket. Anslaget torde böra upptagas till i runt tal 120 000 kronor och benämnas världshälsovårdsorganisationens rörelsefond. Då bidraget bör inbetalas snarast möjligt, synes anslaget böra anvisas å tilläggsstat för löpande budgetår.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Världshälsovårdsorganisationens rörelsefond* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av kronor 120 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Börje Langton.

*Bihang.***Förteckning**

över av Kungl. Maj:t hos riksdagen äskade anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948 49.

Driftbudgeten.**A. Egentliga statsutgifter.**

Kronor

IV. Försvarsdepartementet.

Marinen:

C: 68 a Ökning av drivmedelslagringen, *reservationsanslag* **3 150 000**

V. Socialdepartementet.

B: 37 a Inköp av Bistaborgs ungdomsvårdsskola, *reservationsanslag*. **300 000**

VIII. Ecklesiastikdepartementet.

Uppsala universitet:

E: 9 a Inredning av nybyggnaden för meteorologiska institutio-
nen, *reservationsanslag* 57 000

E: 82 Bidrag till viss akademisk undervisning i statskunskap 10 000

M: 20 Bidrag till vetenskaplig expedition till Antarktis, *reserva-
tionsanslag* 100 000

167 000*IX. Jordbruksdepartementet.*

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök:

D: 7 Inredning och utrustning, *reservationsanslag* 33 800

Befrämjande av fröodlingen m. m.:

Statens centrala frökontrollanstalt:

G: 7 a Inredning och utrustning, *reservationsanslag* 24 000

57 800*X. Handelsdepartementet.*

Flygtekniska försöksanstalten:

C: 11 a Komplettering av maskiner och utrustning, *reservations-
anslag* 70 000

Lotsverket:

D: 4 b Bärgning och istandsättning av fyrskeppet nr 24 Reserv,
reservationsanslag 400 000

470 000*XI. Inrikesdepartementet.*

Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.:

B: 22 a Anskaffande av viss instrumentutrustning, *reservations-
anslag* 43 000

B: 36 a Ombyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona,
reservationsanslag 48 000

91 000

XII. Folkhushållningsdepartementet.

D: 4 a	Åtgärder för utökning av vinterproduktionen av tegel, <i>reservationsanslag</i>	100 000
	Säger för egentliga statsutgifter	4 335 800

B. Utgifter för statens kapitalfonder.

III. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

B. Statens allmänna fastighetsfond.

Utrikesdepartementet:

5 a	Uppförande av fastighet för beskickningen i Canberra (III: 5 a), <i>reservationsanslag</i>	62 500
5 b	Iståndsättande av statens fastighet i Leningrad (III: 5 b), <i>reservationsanslag</i>	40 000

Kommunikationsdepartementet:

5 c	Annexbyggnad till kanslihuset (III: 5 c), <i>reservationsanslag</i>	57 500
6 a	Anordnande av lokaler för statens handels- och industri- kommissioner (III: 7 a), <i>reservationsanslag</i>	2 500 000
		2 660 000

D. Statens utlåningsfonder.

Jordbruksdepartementet:

7	Fiskerilånefonden (V: 7). <i>reservationsanslag</i>	375 000
	Säger för utgifter för statens kapitalfonder	3 035 000

Summa för driftbudgeten 7 370 800

Kapitalbudgeten.

Kapitalinvestering.

III. Statens allmänna fastighetsfond.

Utrikesdepartementet:

5 a	Uppförande av fastighet för beskickningen i Canberra ...	250 000
5 b	Iståndsättande av statens fastighet i Leningrad	40 000

Kommunikationsdepartementet:

5 c	Annexbyggnad till kanslihuset	230 000
7 a	Anordnande av lokaler för statens handels- och industri- kommissioner	2 500 000
		3 020 000

V. Statens utlåningsfonder.

Jordbruksdepartementet:

7	Fiskerilånefonden	1 500 000
---	-------------------------	-----------

VIII. Fonden för förlag till statsverket.

Inrikesdepartementet:

3	Världshälsövarsorganisationens rörelsefond	120 000
	Säger för kapitalbudgeten	4 640 000